

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2010-2-274 (Soruşturma)
Karar Sayısı : 12-46/1409-461
Karar Tarihi : 27.09.2012

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Prof. Dr. Metin TOPRAK, Doç. Dr. Mustafa ATEŞ,
İsmail Hakkı KARAKELLE, Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER : E. Ebru ÖZTÜRK, Özgür Can ÖZBEK, Esmâ TEMEL

C. BAŞVURUDA

BULUNAN

: - 3M Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Temsilcileri: Av. Gönenç GÜRKAYNAK, Av. K. Korhan YILDIRIM,
Av. Ceren ÖZKANLI ve Av. Derya DURLU
Çitlenbik Sok. No:12 Yıldız Mah. Beşiktaş 34349 İstanbul

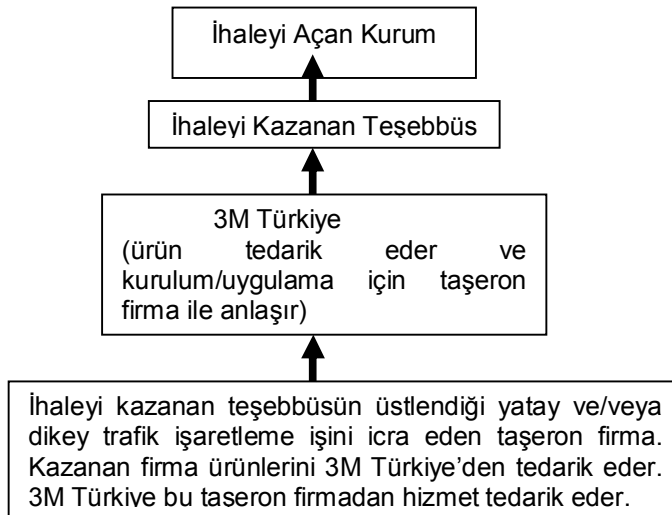
D. HAKKINDA SORUŞTURMA YAPILANLAR:

- 3M Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Şehit Sinan Eroğlu Cad. Akel İş Merkezi No:6 A Blok 34805 Kavacık
Beykoz/İstanbul
Temsilcileri: Av. Gönenç GÜRKAYNAK, Av. K. Korhan YILDIRIM,
Av. Ceren ÖZKANLI ve Av. Derya DURLU
Çitlenbik Sok. No: 12 Yıldız Mah. Beşiktaş 34349 İstanbul
- Kisan Trafik İşaretleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Kurtköy Mah. Eski Ankara Yolu Mustafa Karuşağı San. Sit. 1/A
Pendik/İstanbul
Temsilcisi: Av. Canan KIRBAÇ
Hoşdere Cad. Fuar Sokak No:11/15 Çankaya/Ankara
- Kisan İnşaat Mühendislik Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Kurtköy Mah. Eski Ankara Yolu Mustafa Karuşağı San. Sit.
No:1/A Pendik/İstanbul
Temsilcisi: Av. Canan KIRBAÇ
Hoşdere Cad. Fuar Sokak No:11/15 Çankaya/Ankara
- Özgürler Trafik İşaretleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Yeni İstanbul Çarşısı B Blok No:32 Ümraniye/İstanbul
Temsilcisi: Dr. Kemal Tahir SU
Turan Güneş Bul. 100/20 Yıldız/Ankara
- Ulukar Elektronik Makina İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Şeyhli Mah. Ankara Cad. Hilal Sok. No:6 Pendik/ İstanbul
Temsilcisi: Av. Akın KANBİR
Doğu Mah. İhlamur Sokak No:28/11 Pendik/İstanbul

- Günsan Trafik Elektrik ve İnşaat Mühendislik Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Samandıra Abdurrahman Gazi Mah. Alpaslan Cad. No:54
Sancaktepe/ Kartal/ İstanbul
Temsilcisi: Av. Akın KANBİR
Doğu Mah. İhlamur Sokak No:28/11 Pendik/İstanbul
- Satra Trafik Sanayi İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.
24. Cad. No.152-154 İvedik/Ostim/Ankara
Temsilcisi: Av. Erinç SAĞKAN
Simon Bolivar Cad. Ebuziya Tevfik Sokak No:16
Kat 4 Çankaya/Ankara
- Makimsan Asfalt Taahhüt İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Reşit Galip Cad. Gölge Sok. No:6 Gaziosmanpaşa Çankaya/Ankara

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Trafik işaretleme materyalleri pazarında faaliyet gösteren bazı teşebbüslerin, kamu ihalelerinde danışıklı hareket etmek suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesini ihlal edip etmediklerinin tespiti.
- (2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Kartellerin Ortaya Çıkarılması Amacıyla Aktif İşbirliği Yapılmasına Dair Yönetmelik'in (Pişmanlık Yönetmeliği) 4. maddesi kapsamında 3M Sanayi ve Ticaret A.Ş. (3M) tarafından yapılan ve Kurum kayıtlarına 25.10.2010 tarihinde intikal eden başvuruda trafik işaretleme sektöründe faaliyet gösteren bazı teşebbüslerin 4054 sayılı Kanun'u ihlal eden eylemlerde buldukları iddiası yer almaktadır.
- (3) 3M yatay ve dikey işaretleme pazarında tedarikçi konumundadır.¹ Pişmanlık başvurusunda sunulan bilgilere göre 3M, RMS (Roadway Maintenance Systems/ Yol Bakım Hizmetleri) yapısı olarak adlandırdığı bir model ile küresel düzeyde faaliyet göstermektedir. Aşağıda bu yapıyı gösteren şemaya yer verilmiştir.

Tablo 1: 3M RMS Yapısı

¹ 3M Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM)'nin reflektif malzeme alımı ihaleleri dışındaki ihalelere doğrudan katılmamaktadır.

12-46/1409-461

- (4) Bununla birlikte pişmanlık başvurusunda RMS modelinin Türkiye'deki uygulaması ile ilgili olarak aşağıdaki hususlar iddia edilmiştir:
- İhaleyi kazanan teşebbüsün, ihale kapsamında yüklendiği trafik işaretleme işini uygulayacak firmayı doğrudan taşeron olarak seçmek yerine, ilgili ürün tedarikçisini (3M) taşeron olarak seçmesi,
 - KGM ve belediyeler tarafından açılan ihalelerin gerek büyük çaplı işler için gerekli olan iş bitirme belgesinin sağlanması ihtiyacı gibi piyasa şartları gerekse ihaleye teklif veren şirketlerin anlaşarak, ihaleyi kazanan firmanın gerekli evrakı zamanında sunmama gibi sebeplerle ihale dışı kalması ve daha yüksek teklif veren teşebbüsün taşeronu olarak ihale konusu işi üstlenmesi gibi başka sebeplerle genelde hep aynı teşebbüslerden oluşan küçük bir grubun uhdesinde kalması,
 - 3M'in ihale kapsamındaki işi yapmak üzere seçtiği taşeron şirketin, ihaleyi kazanan teşebbüs ile rakip teşebbüsler olması,
 - Tüm ihalelerde olmasa da bazı ihalelerde taşeron firmanın kendisinin de ilgili ihaleye katılmış olması ve bazı durumlarda da taşeron firmanın aslında ilk önce ihaleyi kazanmış olmasına rağmen sonra teklifini geri çekmiş olması.
- (5) **G. DOSYA EVRELERİ:** 3M tarafından yapılan başvuru 25.10.2010 tarihinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Pişmanlık Yönetmelik'inin 6. maddesinin 3. fıkrası hükmü uyarınca, teşebbüs vekili tarafından Rekabet Kurumu Pişmanlık Birimi'ne başvuruya ilişkin şifahi açıklamalarda bulunulmuş ve söz konusu açıklamalar görevli meslek personeli tarafından yazılı hale getirilerek teşebbüs temsilcisine teyit ettirilmiştir.
- (6) Teşebbüse Yönetmelik'in 6. maddesinin 2. fıkrası uyarınca 22.11.2010 tarihine kadar süre verilmiş ve bu tarihte teşebbüs vekili tarafından 7 adet belge sunulmuştur. Sunulan belgelere ilişkin teşebbüs tarafından yapılan açıklamalar yazılı hale getirilerek teşebbüs temsilcisine teyit ettirilmiştir. Ayrıca başvuru kapsamında teşebbüsten bilgi talep edilmiştir. Söz konusu bilgiler Kuruma 02.12.2010 tarihinde ulaştırılmıştır.
- (7) Başvuru konusu iddialara ilişkin olarak, Rekabet Kurulunun 16.12.2010 tarih ve 10-78/1621-M sayılı kararı ile trafik işaretleme materyalleri üretimi sektöründe faaliyet gösteren teşebbüsler ile üreticilerden söz konusu materyalleri temin etmek suretiyle bunları işleme ve uygulama hizmetleri alt sektöründe faaliyet gösteren teşebbüsler hakkında önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. Rekabet Kurulunun aynı tarih ve 10-78/1621-MP sayılı kararı ile, anılan başvurunun Pişmanlık Yönetmeliği'nin 6. maddesinde belirlenen koşulları yerine getirmesi ve başvuru konusu kartele taraf olan diğer teşebbüsleri ihlale zorlamamış olmasına bağlı olarak, Yönetmelik'in 4. maddesinin 1. fıkrası kapsamında kabul edilmesine karar verilmiştir.
- (8) Önaraştırma sonucunda düzenlenen 22.02.2011 tarih ve 2010-2-274/ÖA-11-189.EÖ sayılı Önaraştırma Raporu, Rekabet Kurulunun 03.03.2011 tarih ve 11-12 sayılı toplantısında görüşülerek, 11-12/220-M sayı ile; kamu ihalelerinde danışıklı hareket etmek suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespiti amacıyla; 3M, Kisan İnşaat Mühendislik Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kisan Trafik İşaretleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Kisan)², Özgürler Trafik İşaretleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. (Özgürler), Ulukar Elektronik Makina İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Ulukar), Günsan Trafik Elektrik ve İnşaat Mühendislik Sanayi

² Kisan İnşaat ve Kisan Trafik aynı ekonomik birlik içindedir. Kararda "Kisan" kısaltması her iki teşebbüsü de ifade etmek için kullanılacaktır.

12-46/1409-461

Ticaret Ltd. Şti. (Günsan), Satra Trafik Sanayi İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. (Satra) ve Makimsan Asfalt Taahhüt İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Makimsan) hakkında soruşturma açılmasına karar verilmiştir.

- (9) Kanun'un 43/2. maddesi uyarınca soruşturma kararı ve teşebbüsler ile ilgili olarak ileri sürülen iddiaların türü ve niteliği hakkında yeterli bilgi, 15.03.2011 tarih ve 1547, 1548, 1549, 1550, 1551, 1552 ve 1553 sayılı yazılar ile hakkında soruşturma yürütülen teşebbüslere tebliğ edilerek 30 gün içinde ilk yazılı savunmalarını yapmaları talep edilmiştir.
- (10) Özgürler, Makimsan, Satra, Kisan, Ulukar, Günsan ve 3M'in ilk yazılı savunmaları Kurum kayıtlarına sırasıyla 18.04.2011 tarih ve 2983 sayı, 08.04.2011 tarih ve 2694 sayı, 13.04.2011 tarih ve 2808 sayı, 15.04.2011 tarih ve 2886 sayı, 25.04.2011 tarih ve 3126 sayı, 15.04.2011 tarih ve 3127 sayı, 18.04.2011 tarih ve 2959 sayı ile intikal etmiştir.
- (11) Soruşturma heyetinin talebi üzerine, Rekabet Kurulunun 17.08.2011 tarih ve 11-45/1030-M sayılı kararı ile soruşturma süresinin altı ay uzatılmasına karar verilmiştir
- (12) Yürütülen soruşturma sonunda hazırlanan ve Soruşturma Heyeti'nin görüş ve tespitlerini içeren 29.02.2012 tarih ve 2010-2-274/SR sayılı Soruşturma Raporu, aynı Kanun'un 45. maddesi uyarınca tüm Kurul üyeleri ile ilgili taraflara tebliğ edilmiş ve 30 günlük savunma süre uzatım talebi bulunan taraflara ek süre tanınmıştır. Gönderilen bildirimce cevaben tarafların ikinci yazılı savunmaları 23.03.2012 ile 03.05.2012 tarihleri arasında Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. İkinci yazılı savunmalara ilişkin Soruşturma Heyeti görüşlerini içeren Ek Görüş, aynı Kanun'un 45. maddesi uyarınca Kurul üyeleri ile hakkında soruşturma yürütülen taraflara 18.05.2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.
- (13) 3M'nin 11.05.2012 tarih ve 4148 sayı ile intikal eden başvurusu ile 4054 sayılı Kanun, 2010/3 sayılı Tebliğ ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve bu Kanun'un Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik uyarınca dosya kapsamında 3M ile ilgili olan tüm bilgi ve belgelerin birer nüshasının kendilerine tebliğ edilmesi talep edilmiştir. Rekabet Kurumu kayıtlarına 20.06.2012 tarih ve 5039 sayı ile giren ikinci başvurusu üzerine Rekabet Kurulunun 04.07.2012 tarih ve 12-36/1065-M sayılı kararıyla,
- 1- 3M tarafından talep edilen belgelerden ilk inceleme raporu ile soruşturma tarafı diğer teşebbüslerin ikinci yazılı savunmaları bakımından talebin reddine;
 - 2- Soruşturma raporunda "önaraştırma ve soruşturma sürecinde elde edilen ve raporda atıf yapılmayan diğer belgeler" başlığı altında yer alan ve ticari sır içermediği tespit edilen 146 (yüzkırkaltı) sayfa belgenin anılan teşebbüse gönderilmesine;
 - 3- Karayolları Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu raporlarının Kurum merkezinde incelenebileceğine
- karar verilmiştir.
- (14) Üçüncü yazılı savunmalara ilişkin savunma süre uzatım talebinde bulunan taraflara 30 günlük ek süre verilmiştir. Hakkında soruşturma yürütülen tarafların üçüncü yazılı savunmaları 06.06.2012-17.07.2012 tarihleri arasında Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. 20.09.2012 tarihinde taraf temsilcilerinin katılımıyla sözlü savunma toplantısı yapılmıştır. 24.09.2012 tarihinde yapılan ilk oylama ve 27.09.2012 tarihinde yapılan ikinci oylama sonucunda Kurul nihai kararını vermiştir. Karar 27.09.2012 tarihinde teftim edilmiştir.

12-46/1409-461

(15) H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ: İlgili raporda;

- 1- 3M, Özgürler, Kisan, Ulukar ve Günsan'ın 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri,
- 2- Anılan teşebbüslere aynı Kanun'un 16. maddesinin 3. fıkrası ve "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik" uyarınca idari para cezası uygulanması gerektiği,
- 3- Yapmış olduğu pişmanlık başvurusu Yönetmelik'in 6. maddesinde belirlenen koşulları yerine getirmesi ve başvuru konusu kartele taraf olan diğer teşebbüsleri ihlale zorlamamış olmasına bağlı olarak, Yönetmelik'in 4. maddesinin 1. fıkrası kapsamında kabul edilmesine karar verilen 3M'in her iki koşulu da yerine getirmediği, Kanun'u ihlal ettiği sonucuna ulaşılan diğer teşebbüsler gibi 3M'e de idari para cezası uygulanması gerektiği, bununla birlikte Pişmanlık Yönetmeliği'nin 6. maddesinin 6. bendi hükmü uyarınca verilecek para cezasının üçte bir ile yarısı arasında indirilebileceği,
- 4- Satra'nın 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiğine dair yeterli bulguya ulaşılamadığı,
- 5- Makimsan'ın 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiğine dair herhangi bir bulguya ulaşılamadığı

ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Hakkında Soruşturma Yürütülen Teşebbüsler

I.1.1. 3M

- (16) 3M, Türkiye'de ofis, telekomünikasyon sistemleri, grafik, medikal, trafik güvenlik, ev bakımı, endüstriyel ürün ve malzemeleri sektörlerinde 1998 yılından bu yana faaliyet göstermektedir. Türkiye'deki fabrikasında ürettiği ürünleri Avrupa ve Ortadoğu ülkelerine de ihraç eden 3M hem yatay hem düşey trafik işaretlerine uygun bileşenler üretmekte, film bazlı reflektif ürünlerini trafik işaretleme materyalleri pazarında faaliyet gösteren teşebbüslere satmaktadır.

I.1.2. Kisan Trafik ve Kisan İnşaat

- (17) Kisan Trafik³ hem yatay hem düşey trafik işaretleri alanında faaliyet göstermektedir. Bunun yanı sıra duraklama ve park etme işaretleri, yapım, bakım, onarım işaretleri, gürültü bariyerlerinin imalatı ve montajı hizmetleri, bitüm esaslı elastik tip köprü genleşme derzleri ürünleri, trafik güvenlik ürünleri satış ve pazarlaması alanlarında da faaliyetleri bulunmaktadır. Kisan İnşaat, Kisan Trafik ile aynı ekonomik bütünlük içindedir.

I.1.3. Özgürler

- (18) 1975 yılında trafik işaretleri sektörüne yönelik faaliyet göstermeye başlayan ve proje, üretim ve uygulama alanlarında hizmet veren Özgürler'in esas faaliyet alanı düşey trafik işaretleridir. Özgürler, 1997 tarihli "3M Onaylı Trafik İşaret Levhası Üreticilik Anlaşması" uyarınca 3M yetkili satıcısıdır.

³ Trafik İşaretleri Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'nin unvanı bu şirketin 16.02.2010 tarihli genel kurulunda alınan karar ile Kisan Trafik İşaretleri Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi olarak değiştirilmiştir. Değişiklik 19.02.2010 tarihinde İstanbul Ticaret Sicilinde tescil edilmiştir.

12-46/1409-461

I.1.4. Ulukar

- (19) Yatay ve düşey trafik işaretleme sektöründe faaliyet gösteren Ulukar'ın bu sektör dışında otomotiv yedek parça ve aksesuarı, hidrolik ve pnömatik makina, inşaat ve elektronik sektörlerinde de faaliyeti bulunmaktadır. Teşebbüsün trafik güvenliği ile ilgili ürün grubunda yol çizgisi, trafik levhaları, trafik butonları, trafik konileri, reflektif malzeme ve yol ekipmanları bulunmaktadır.

I.1.5. Günsan

- (20) Günsan, 1997 yılından bu yana trafik işaret levhaları imalatı ve montajını kapsayan düşey trafik işaretleme alanında faaliyet göstermektedir.

I.1.6. Satra

- (21) Satra, yatay ve düşey trafik işaretleri alanında faaliyet göstermektedir. Ürünleri arasında yol butonları, trafik ekipmanları, trafik konileri, uyarı ışıklı römork, portatif dikme, CTP esnek kenar yol dikmeleri, reflektif folyolar gibi ürünler bulunmakta olup, KGM ve belediyelere hizmet vermektedir.

I.1.7. Makimsan

- (22) 1969 yılından bu yana faaliyet gösteren Makimsan, 16.12.2004-16.03.2011 tarihleri arasında kayyım heyeti tarafından denetlenmiştir. Yol ve havaalanı inşaatı ile ilgili faaliyetlerde bulunan Makimsan hâlihazırda Ankara-Kırıkkale ve Erzurum-Aşkale devlet yollarını yapmaktadır.

I.2. Yapılan İnceleme ve Tespitler

I.2.1. Sektöre İlişkin Genel Bilgiler ve İlgili Pazar

- (23) Trafik işaretleri yatay ve düşey trafik işaretleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Yatay işaretleme pazarı, termoplastik ve sökülebilir reflektif (yansıtıcı) bant ve reflektif boya gibi malzemelerin uygulanması yoluyla asfalt ve kaldırımların işaretlenmesi olarak tanımlanabilirken, dikey işaretleme pazarı reflektif materyal kullanılarak trafik ve bilgi levhaları üretilmesi, reflektif malzeme ve diğer yapısal malzeme kullanılarak bunların kaplanması ve uygulanması olarak tanımlanabilmektedir.
- (24) Trafik işaretleme materyallerinin müşterisi büyük ölçüde kamu kesimidir ve alımlar ihaleler yoluyla gerçekleşmektedir. İdareler alımları gerçekleştirirken, yalnızca düşey trafik işaretleme sistemi alabilecekleri gibi, yol yapımı veya onarımı işi kapsamında trafik işaretlemesi de yaptırabilmektedir.
- (25) Pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin malzeme üreticileri, işleyiciler (müteahhitler/ işaret imalatçıları) ve taşeronlar olarak üç grupta incelenmesi mümkündür. Bu sınıflandırmaya göre tamamlanmış bir trafik işaretinin alıcı konumundaki kamu kurumuna teslim edilmesi sürecinde malzeme üreticileri reflektif işaret malzemeleri üretmekte, işleyiciler işaret malzemesini satın alıp yol işareti yapmak üzere bir işaret tabakasına uygulamakta, taşeronlar ise tamamlanmış işaretleri satın alarak bir yapıya eklemekte ve genellikle bir ihale sonucunda devlet tarafından belirtildiği şekilde karayollarına yerleştirmektedir. Kimi durumlarda taşeron kullanılmamakta ve işaret üretimi ile yerleştirme hizmeti aynı teşebbüs tarafından yerine getirilmektedir.
- (26) Türkiye'de faaliyet gösteren başlıca markalar 3M, Avery, Oracal, Matemark, Remark, Techmark, Flex Europa, Versaidag, NCI, Kiwalite'dir. Bunlardan sadece 3M Türkiye'de yerleşiktir; diğer markalar ithalat yoluyla faaliyet göstermektedir. Bu teşebbüslerin ürettiği

12-46/1409-461

ürünler, yansıma ve görünürlük sağlayan ve genel olarak sürücü güvenliğini sağlamak üzere tasarlanmış, oldukça gelişmiş kimyasal ve fiziksel özellikleri bulunan ileri teknoloji ürünleridir. Bu ürünlerin yüksek ar-ge ve sermaye yatırımı gerektirmesi nedeniyle üreticiler genellikle uluslararası ölçekte ve teknolojik açıdan gelişmiş şirketlerdir.

- (27) Malzeme üreticileri, ihaleleri kazanan işleyicilere malzeme sağlayarak kamu kurumları (Karayolları Genel Müdürlüğü, Karayolları Bölge Müdürlükleri, belediyeler) tarafından düzenlenen ihale süreçlerine dâhil olmaktadır. Herhangi bir ihalede işleyiciler teklif miktarına karar vermek için tekliften önce reflektif malzeme fiyatına ihtiyaç duymaktadır. Toplam maliyetin kayda değer bir kısmını oluşturan bu fiyatın yanı sıra, levha ve bağlantılı malzemeleri bir araya getirmek için gereken işgücüne ve işaretin karayoluna yerleştirilmesine bağlı olarak ortaya çıkan maliyet de ihalede verilecek teklifte belirleyici olmaktadır.
- (28) Trafik işaretleme pazarının işleyişi bakımından önemli başka bir husus da, oyuncuların tamamının ihalelerde talep edilen tüm ürünleri üretmiyor olmasıdır. Pazar oyuncuları bazı durumlarda ihalelere girebilmek için rakip teşebbüslerden ürün alabilmektedir. Alımların büyük ölçüde ihaleler kapsamında gerçekleşmesi nedeniyle stoklu üretim de yapılmamaktadır. Zira kamu ihaleleri dışında kayda değer bir alıcı grubu ya da pazar bulunmaması, belirli bir ihale için üretilmiş veya temin edilmiş boya, sac, kâğıt gibi ara/hammaddelerin serbest pazarda satış olanağı bulunmamasına sebep olmaktadır. Ayrıca ihale yapılan bölgelerin coğrafi yapısı, yolun yapısı, yerleşim birimi, isim ve özelliklerinin farklı olması da stoklu üretim yapılmasını güçleştirmektedir. Bu durum pazardaki oyuncular arasında yoğun bir ürün alım-satımına ve kimi durumlarda işbirliği halinde ihalelere girilmesine zemin hazırlamaktadır.
- (29) Pazar yapısına ilişkin son olarak, ihaleyi yapan kurumlar tarafından talep edilen "iş bitirme belgesi"ni açıklamak yerinde olacaktır. Belirli ölçekteki ihalelere teklif vererek katılabilmek için şirketlerin devlet kurumları tarafından verilecek "iş bitirme belgesi"ne sahip olmaları gerekmektedir. Bir şirketin ne kadar fazla tecrübesi varsa ve daha önce ne kadar büyük ölçekli işleri tamamlamışsa, o şirket daha büyük ölçekli trafik işaretleri ihalelerine ana proje yüklenicisi olarak katılabilmek için gerekli olan "iş bitirme belgesi"ni almaya hak kazanmaktadır.
- (30) Kamu kurum ya da kuruluşlarınca yapılan ihaleler trafik levhası, yol çizgisi, yatay ya da düşey işaretleme veya oto korkuluk gibi trafik güvenliğini sağlamak için gerekli mal ya da hizmetlerin sunumu vb. konularda olabilmektedir. Bu nedenle, ilgili ürün pazarı "trafik işaretleme materyalleri pazarı" olarak belirlenmiştir. Ülke içinde rekabetin farklılaşmasına neden olacak bir unsurun bulunmaması sebebiyle, ilgili coğrafi pazar ise "Türkiye" olarak tespit edilmiştir.

1.2.2. Pişmanlık Başvurusu

- (31) 3M adına yapılan başvuruya esas teşkil eden bilgilerin kaynağı olan şirket içi soruşturma 3M'in Amerika'da gizlilik esasıyla çalışan bir etik hattına 06.08.2009 tarihinde yapılan bir şikâyet üzerine başlamıştır. Rekabet Kurumuna yapılan başvuru dışında Başbakanlık Teftiş Kurulu, Hesap Uzmanları Kurulu, Kamu Görevlileri Etik Kurulu ve Ulaştırma Bakanlığı da konudan haberdar edilmiştir. Bu kurumlar bünyesinde yapılan incelemeler sonucunda gelinen noktalar 3M vekili tarafından aşağıda şekilde sıralanmıştır:

1- Başbakanlık Teftiş Kurulu: Ekim-Kasım 2010 döneminde Başbakanlık Teftiş Kurulu 3M'in trafik işaretleri sektöründeki faaliyetlerine ilişkin bilgi istemiştir. Kuruldan Nisan

12-46/1409-461

2010'da alınan son bilgi çerçevesinde, hazırlanan raporun Ankara Cumhuriyet Savcılığına sunulduğu ifade edilmiştir.

2- Kamu Görevlileri Etik Kurulu: 3M'e 01.11.2010 tarihinde bir toplantı talebi iletilmiş, 25.11.2010 tarihinde toplantı gerçekleştirilmiştir.

3- Hesap Uzmanları Kurulu: Kurul 10.05.2011 tarihinde 3M'e toplantı talebini iletmış, 12.05.2011 tarihinde toplantı gerçekleştirilmiştir. Konuyla ilgili resmi bir denetim bulunmadığı bildirilmiştir.

4- Ulaştırma Bakanlığı: Ulaştırma Bakanlığı 3M'in trafik işaretleri sektöründeki faaliyetlerine ilişkin olarak 10.05.2011 tarihli bir yazı ile bilgi istemiştir.

(32) Pişmanlık başvurusunda, iddia konusu eylemlerin 1998 yılında başlayıp 2009 yılına kadar devam ettiği ve 3M'in iş sözleşmesi 2009 yılı Haziran ayında feshedilen eski bir çalışanı olan İlkay Erdem vasıtasıyla karteğe dâhil olduğu ifade edilmektedir. Başvuru kapsamında 3M vekili tarafından 7 adet belge sunulmuştur:

- 3M organizasyon şeması,
- İlkay Erdem, Ertuğ Özdemir ve Megi Aziz adlı kişilerin bilgisayarlarından doküman sildiğine ilişkin denetim şirketi raporu,
- Muhtemel uyumlu hareketlerin gerçekleştiğinden şüphelenilen ihalelerin listesi,
- "Mahşerin Atlıları" ifadelerinin yer aldığı belge,
- 16.12.1998 tarihli toplantı tutanağı,
- 04.09.1999 tarihli toplantı tutanağı,
- 17. Bölge ihalesine ilişkin e-posta ve eki.

(33) Başvuruda, 3M'in 2009 yılında gerçekleştirdiği rekabet hukuku iç denetimi öncesinde teşebbüs çalışanı üç kişinin, bilgisayarlarından geri getirilmesi imkânsız hale getirilmek suretiyle doküman sildiğinin tespit edildiği, bu nedenle başvuru konusu iddialara ilişkin şirket içi dokümanların ortaya çıkarılmadığı iddia edilmektedir. Başvuruda karteğe taraf olduğu ifade edilen teşebbüslerin çalışanlarının ve bir hukuk danışmanının ifadelerine yer verilmiş, ancak bunlara ilişkin belge sunulamamıştır.

(34) 3M'in karteğe İlkay Erdem vasıtasıyla dâhil olduğu iddiası üzerine İlkay Erdem'e ulaşılarak, kendisiyle 28.09.2011 tarihinde bir toplantı yapılmış ve belgelerle ilgili görüş ve değerlendirmeleri alınmıştır. İlkay Erdem, 30.06.2009 tarihinde işten çıkarıldığını, bu sürecin rekabet hukuku eğitimini takiben bilgisayarından geri döndürülemez şekilde verilerin silinmesi gibi bir davranışından değil, dönem itibarıyla şirket Genel Müdürü olan Karim Sarahni'yle aralarındaki fikir ayrılıkları ve kişisel husumetten kaynaklandığını ifade etmiştir.

(35) Başvurunun ekinde sunulan belgelerden biri karteğe taraf olduğu iddia edilen teşebbüsleri ifade etmek üzere kullanılmış olabilecek "Mahşerin Atlıları" ifadesinin yer aldığı 02.05.2004 tarihli bir e-posta'dır. Bu belgeyle ilgili olarak İlkay Erdem, "Mahşerin beş atlısı" ifadesinin kendisine ait olduğunu, bu ifadeyle trafik güvenliği sektöründe faaliyet gösteren ve birbirleriyle anlaşamayan ve kavga eden Özgürler, Aydın Makine, Ulukar, Satra ve adını hatırlayamadığı başka bir şirketi kastettiğini belirtmiştir.

(36) 3M tarafından sunulan belgeler arasında, 16.12.1998'de Özgürler ve Saferay çalışanları ile eski 3M çalışanları arasında yapıldığı belirtilen bir toplantıya ait tutanak da yer almaktadır. Söz konusu toplantı tutanağının, Saferay ve Özgürler'in Ankara-Polatlı arasındaki yola ilişkin

12-46/1409-461

bir projeyi beraber yürütmeleri konusunda anlaşmaya varıldığını gösterdiği belirtilmiştir. Ancak bahse konu ihaleye katılanların tam listesi ve ihale sürecine ilişkin detaylı bilgi verilmemiştir

- (37) Diğer bir belge ise, 04.09.1999'da Özgürler ve Saferay çalışanları ile 3M eski çalışanları arasında yapıldığı belirtilen toplantıya ait tutanaktır. Bu toplantıda Saferay, Özgürler, Satra ve 3M'in Ankara-Polatlı arası yol yapımı projesine ilişkin olarak beraber çalışmak konusunda anlaştıkları ifade edilmiştir. Ancak başvuruda bu belgelerin içeriğinin kesin olmadığı ve belgelerde adı geçen şirketlerin hukuka uygun şekilde beraber çalıştıkları projelere atıfta bulunması ihtimalinin bulunduğu ifade edilmektedir.
- (38) Başvuruda sunulan diğer bir belge olan "Display & Graphics Boşluk Doldurma Planı" başlıklı 06.05.2009 tarihli e-postada "*Başvuru sahibinin Kisan ile ortaklık kurarak mali riskini ortadan kaldıracak yeni bir RMS yapısının oluşturulması*" adlı bir programdan bahsedilmektedir. Bu e-postada ayrıca 17. Bölge ihalesinde 3M'in trafik işaretleri işinde Özgürler ile ve kaldırım işaretlemesi işinde de Kisan ile çalışacağı belirtilmektedir.
- (39) Yapılan başvuruda ayrıca "muhtemel uyumlu hareketlerin gerçekleştiğinden şüphelenilen" ihalelerin listesi sunulmuştur. Teşebbüs vekili ile yapılan görüşmede bu listenin 3M malzemesi kullanılmış olabilecek ihaleleri içerdiği ve pişmanlık başvurusu aşamasında olası bütün ihaleleri gösterebilmek adına ihtiyatla hazırlandığı ifade edilmiştir. Soruşturma sürecinde ihaleleri düzenleyen idarelerden bu ihalelere ilişkin bilgiler talep edilmiştir.
- (40) Soruşturma kapsamında 24.08.2011 tarihinde 3M'de yerinde inceleme yapılmıştır. Yerinde incelemeyi takiben tutulan tutanakta daha önce teşebbüste çalışan İlkay Erdem, Ebru Özgüç, Cihat Kalyoncuoğlu, Ertuğ Özdemir ve Karim Sarahni'ye ait e-postaların ABD'deki ana bilgisayar merkezinden talep edilerek Kurumumuza intikal ettirilmesi hususunda mutabık kalınmıştır. Teşebbüs vekilinin bütün e-postaların iletilmesinin yaratacağı zorluk ve yurtdışı mevzuatına oluşturacağı aykırılık nedeniyle bazı kelimeler⁴ anahtar kelimeler olarak belirlenerek, anılan şahısların yazışmalarında belirtilen kelimelerin geçtiği e-postalar tespit edilmiş ve bunlar 9 CD halinde farklı tarihlerde sunulmuştur.

I.2.3. Yerinde İncelemelerde Elde Edilen Belgeler

I.2.3.1. Ulukar'da Bulunan Belgeler

- (41) **Belge 1:** Ulukar'da bulunan "Özgürler" antetli belgede yer alan el yazısı notlarda;

"1- Genel Müd.

GÜNSAN 9000 m²

AYDIN

2- Genel Müdürlük

ÖZGÜRLER 22000 m²

3- İST İ.B.B.

ULUKAR 3609 norm.

1000 yüksek

⁴ Kisan, Özgürler, Ulukar, Günsan, Avrasya, Satra, Saferay, Tankes, Seltra, Nezih Özgür, Sözer Tanrıverdi, Zekeriya Başar, Ayhan Örs, Zeki Baran, Uluğ, Tarkan Urağan, Mehmet Gültepe, Ahmet Erkan Arıkan, İsmail Fetih Ürkmez, Ziya Eren Tütüncü, District 4, District 17, Directorate, Highways, İstanbul, Ankara, Sakarya, Armageddon, tender, bid, contract, sub-contract.

12-46/1409-461

	ULUKAR	GÜNSAN	ÖZGÜRLER	
ÖZGÜRLER	36	35	35	37
ULUKAR	26	24	24	22
GÜNSAN	20	21	21	21
AYDINLAR	<u>18</u>	20	<u>20</u>	20
	100		100	

Nasıl uygun görüyorsan bölüşümü öyle yapabilirsiniz Özcan Abi. Çünkü yatayda telafi edeceğinizi biliyor ve sözünüze inanıyorum. (çift komp. dahil)”

(42) **Belge 2:** Ulukar’da bulunan el yazısı notlarda;

“İBB 83 kalem içinde:

Özgürler (%46)

Günsan (%26)

Ulukar (%28)

Karayolları 2. Bölge/İzmir işinde:

Özgürler=%40

Ulukar=%35

Günsan=%25

KGM 42350 adet levha işinde:

Özgürler=%40

Ulukar=%20

Günsan=%20

Aydın=%20”

(43) **Belge 3:** Ulukar’da bulunan belgede:

“2003 YILINDA UYGULANAN ORTAKLIK ORANLARI

1. KURUM	2. ÖZGÜRLER	3. ULUKAR	4. GÜNSAN
5. TCK Genel Müdürlüğü	6. %42	7. %30,5	8. %27,5
9. İstanbul Büyükşehir Belediyesi	10. %38,25	11. %38,25	12. %23,5

33

24

21,5 Aydın 21,5”

I.2.3.2. 3M’de ve Özgürler’de Bulunan Belgeler

(44) 3M ve Özgürler’de bulunan belgelerde aşağıdaki ifadeler yer almaktadır. Belge 17, 18 ve 19 Özgürler’de yapılan incelemelerde bulunmuştur.

12-46/1409-461

- (45) **Belge 4:** 03.09.2004 tarihinde Nezih Özgür tarafından İlkay Erdem'e yazılan yazıda;

"... Müşterek gireceğimiz ihale hazırlığını aksatmamak maksadıyla, yazınıza vereceğimiz cevap bugüne ertelenmiştir. ...

... Benim 3M dışında başka reflektif üreticileri ile ilgilendiğimi, gizlice onlarla temasta olduğumu zannettiğinizi tahmin ediyorum. Bunu da sizlerle yaptığım muhtelif görüşmelerde açıkladım. Bu şüpheleriniz yok olsun diye, beraberce girdiğimiz ihalelerde, ihalelere katılma belgelerini ben hazırladığım halde, başka hiçbir firmanın müsaade edemeyeceği şekilde, benim haberim olmayacak biçimde, ihale teklifi bedelini size tayin ettirip size yazdırdım. Piyasayı kontrol etmek amacıyla sizlerle de yoğun çalışmalar sonucu, rakip reflektif malzeme temsilcisi olan firmalara geçen yıllarda yaptığım iş ortaklığı ile iş almamıza rağmen, bu yıl 3M'in prensip olarak %70 reflektif malzeme sağlamasını kabul etmemeleri yüzünden anlaşılmadığımızı ve firmamın kazancını bir kenara atıp, çok düşük bedelle işi aldığımı da unuttuğunuzu, yersiz şüphelerinizi gideremediğimi tahmin ediyorum.

İkinci şüphem ise, 3M ve Özgürler olarak beraberce bugüne kadar mükemmel denilebilecek işler yapmamıza, her gün çoğalan rakiplere karşın halen Türkiye'de çıkan işlerin yaklaşık %70'ini kontrol etmemize rağmen, benim firmam dışında başka bir firma yaratmak peşinde olduğunuz, ... müşterek çalışmamızın bitişine neden olarak firmamı göstermek isteğinizin olabileceğidir."

- (46) **Belge 5:** 22.03.2005 tarihinde Nezih Özgür tarafından 3M'e yazılan yazıda;

"... 3. Mersin Karayolları Bölge Müdürlüğüne son olarak çıkarılan ve tarafımızdan alınan 15.000 m² levha ihalesinde bir İzmir firması için ihale dosyası 3M Bölge temsilcisi tarafından satın alınmış, ancak aynı firma ile daha önceki yıllarda 3M yetkililerinin bize hiç açıklama yapmadan müşterek hareket etmesi neticesinde yaşanan büyük sıkıntı bilinmesine rağmen, firmamıza hiç bilgi verilmemiş, satın alınma işinin 3M tarafından yapıldığı, ihale saatinden hemen önce firmamız elemanlarınca tespit edilmiştir. 3M'in Avrasya firmasının kurulmasına yardımcı bilindiğinden, acaba başka bir firma ile de müşterek hareket etme çabasında mı? Yine bir acil eylem planı mı kurguluyor? kuşkusunun doğmasına neden olmuştur. ...

5. İlk konuşmamızda 22\$/m² üzerinden anlaşılıp söz verilmesine rağmen, bölüm müdürü yurtdışında ancak böyle talimat verdi diye fiyat 24\$/m²'ye yükseltildi. Bunun sebebi bölüm müdürüne sorulduğunda dün dündür, o gün öyleydi, bugün böyle diye, ticarete olmaması gereken ve bizi müşterek hareket etmeye zorladığımız diğer firmalar karşısında son derece müşkül durumda bırakan bir tavır sergilendi. ...

10. Eğer 3M, Özgürler'i fiyat ve münasebetler açısından farklı tutmayacaksa, müşterek hareket etmemizin bir anlamı kalmamaktadır. Nasıl olsa firmamız tek başına ihale almış olsa, sizden de ihtiyacımızı karşılamak için malzeme istediğimizde bize malzeme satacaksınız diye düşünmekteyiz.

11. Pazarın kontrolü için oluşturulan oluşumun devam edip etmemesine 3M mutlaka karar vermeli. Çünkü bu husus bir müddettir firmamızı rahatsız eder bir hal aldı. Pazar payımızı muhafaza etmek için diğer firmalarla görüşüldüğünde, bu görüşmeler 3M yetkililerince, Özgürler kontrolü elinde tutmak için diğer firmaları 3M'e karşı organize ediyor, görüşmeyince ise Özgürler bizimle birlikte hareket etmiyor diye tenkit malzemesi olarak kullanılmaktadır. ..."

- (47) **Belge 6:** 28.04.2005 tarihli ve "3M ile görüşülecek konular ve taleplerimiz" başlıklı belgede;

12-46/1409-461

“... 7. 3M Bölge satış temsilcilerinden istifade edebilmemiz için yeni bir strateji belirlenmesi, yeni bölge satış temsilcilerinin alınması ve düzenlenecek toplantılarla pazardaki müşterek payımızın artırılması

8. Piyasadaki diğer imalatçılar ile ilgili ilişkiler ve stratejilerin tam olarak belirlenip uygulanması ...

14. Alınan Mersin Bölge Müdürlüğü ihalesi ile ilgili reflektif malzeme konusunda gerekli görüşmelerin bir an önce yapılması için tarih tespit edilmesi

15. KGM, Bölge Müdürlükleri ve belediye ihalelerinde ihale tarihinden önce mutlaka bir araya gelinerek stratejilerin belirlenmesi”

(48) **Belge 7:** 08.09.2005 tarihinde 3M'den Ertuğ Özdemir tarafından Özgürler'den Sözer Tanrıverdi'ye gönderilen e-posta'da;

“İhaleler öncesinde genel ilke olarak, konulan kurallar, fiyat listeleri ve konuşulan prensipler haricinde hareket edilmesi gerekenler ile ilgili fikir birliği oluşturabilmek amacıyla görüşülmesi gerektiği kanısındayım. Aksi takdirde bir tarafça sorun olmadığı değerlendirilmesi yapılırken, yazınıza konu Mersin Bölge Müdürlüğü malzeme ihalesinde olduğu üzere, fiyat konusunda fikir karmaşasına düşmemiz mümkün olabilmektedir.

Mersin Bölge Müdürlüğü malzeme ihalesi, Adana bölgeden sorumlu 3M satış temsilcisi tarafından gösterilen çabalar sonucunda keşfin oluşturulması, yer alan malzemeler ile ilgili kalemlerin tanımlanması, şartnamelerinin hazırlanması, gereken çizimlerin tasarlanması, ihale süreci öncesi ve sonrasındaki destek ve yönlendirmeleri ile Özgürler Trafik lehine sonuçlanmıştır.

Yine Cuma günkü konuşmamızda aktardığım ve 7.9.2005 Çarşamba günü, sizin de dahil olduğunuz toplantıda Zekeriya Bey'in telefonu üzerine belirttiğim gibi, tarafımdan yapılan, ihale öncesi teklif ve gerçekleşme sonrası değerlendirmelerde bu ihale bünyesine giren kalemlerde zarar gözükmediği, tüm teklif kalemlerindeki tespitlerin ve fiyatların uygun olduğu değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bir araya gelerek çözümlenebileceğimiz bir sonraki toplantımız öncesinde, ihale ile ilgili teklif ve maliyet bilgilerinin bana ulaştırılması halinde sizin tarafınızdan yapılan hesaplamalar ve tekliflerin ışığında tüm kalemlerde firmanızca herhangi bir olumsuzluk yaşamayacağınız konusunda fikirlerimi sizlere aktarma şansı bulabileceğim.”

(49) **Belge 8:** 11.11.2005 tarihli el yazısı notlarda;

“İBB 164 KALEM REFLEKTİF İHTİYACI

... Bu miktarın %70'i alınacaktır. (3M'den)

Judith mektup

- 17. Bölge fiyatlaması; indirmeden konuşmalıyız.
- Hep 3M'in dediği olur.
- İlkay'a çok atıf yapıyorsunuz.
- Özg. Tic. içine çekiliyoruz, Nezih Özg. istemiyor.
- 3M'in diğer fiyatlarını artırmasına sebep olur.
- Fiyatlarda destek gelmesi lazım, ödemeler ne oluyor?”

12-46/1409-461

(50) **Belge 9:** 25.05.2006 tarihinde Özgürler'den 3M'e gönderilen e-posta'da;

"... Bilindiği üzere, geçen yıl çıkan ihalelerde dosya bazında reflektif malzeme birim fiyatını belirleyip bildiriyoordunuz. Bu ihalelerde de reflektif malzeme fiyatlarımızın çok acilen bildirilmesini rica ederim."

Cevaben gönderilen e-posta'da;

"2006 yılının başlamasıyla birlikte, takip edeceğimiz ve katılacağımız ihaleler için geçerli birim fiyat teklifimizi ihaleler öncesindeki görüşmelerimizde Sayın Zekeriya Başar'a sunmuştuk.

Ancak ihale öncesindeki olası gelişmeler, rekabet şartları ve alınacak karar doğrultusunda gereken fiyat değişikliklerinin 3M'ce yapılmasının mümkün olduğu hususunu ve yıl için geçerli birim fiyat teklifimizi bir kez daha bilgilerinize sunar, çalışmalarınızda başarılar dileriz."

(51) **Belge 10:** 11.08.2006 tarihli "Toplantı Tutanağı" başlıklı belgede;

"Adı Soyadı: Mehmet Gültepe, Sabahattin Uluğ, Özcan Uluğ, Ertuğ Özdemir, E. Nezh Özgür

Konu: 1. NP ref malzeme 10 \$/m²

YP ref malzeme 24 \$/m²

Süper YP ref malzeme 43 \$/m² bedelden 3M'den alınacaktır.

2. Kısımlı işlerde kırım miktarları oranında 3M gerekli kısımları yaparak vermeyi taahhüt etmektedir. Ancak kısımlı işler öncesi 3M görüşü alınacaktır."

(52) **Belge 11:** Nezh Özgür tarafından Gregg Benet'e gönderilen yazıda;

"... Bunun neticesi olarak bana yapılan büyük haksızlığı ve Özgürler ile 3M'in uğradığı büyük zararı aşağıda size somut iki örnek ile anlatacağım.

İzmir Büyükşehir Belediyesi İhalesi:

İhalenin Makamı: İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı

İhalenin İçeriği: 25.000 m² yüksek performans içeren trafik levha ihalesi

İhalenin Tarihi: 18.9.2006

İhale Öncesi:

- İlkay toplantıya gelmediği için Ertuğ'a, 3M'in istediği gibi hareket edeceğimi, ihaleyi alabileceğimi veya isterseniz vereceğiniz reflektif fiyatına göre kendi maliyetlerimizi de göz önüne alarak en düşük teklifi atabileceğimizi söyledim.

- Ancak bu halde ihalenin kimin tarafından alınacağını bilinemeyeceğini, rakiplerimizde de kalabileceğini bildirdim.

- Ertuğ da ihaleden iki gün önce rakiplerimizin ikna edilerek, ihalenin bizde kalmasının daha uygun olacağını söyledi. Ben de gerekeni yaptım.

- İhaleden bir gün önce akşama doğru 18.9.2006 günü yapılacak Ankara Belediyesinin ihalesini görüşmek için Akmerkez'e gittim.

- Ertuğ büyük ihtimalle İlkay'a danışıp, bu defa en düşük fiyatı atmamızın daha iyi olacağını söyleyip, ertesi günü yani 18.9.2006 günü tekrar telefonla görüşelim dedi.

12-46/1409-461

İhale günü:

- ... Saat 9.20'de Ertuğ ile görüşebildik. Kendisinden teklifi yazabilmem için reflektif fiyatını istedim.
- İhaleye 10 dakika kala bildireceğini söyledi. (...) Ben de kendisine teşekkür edip, kendimin önceden yazdırmış olduğum alternatif en düşük teklifi attırdım. Bütün çabalarım rağmen reflektif fiyatını da olabildiğince düşük tutarak ancak 2.570.000 YTL teklif verebildim.
- Avrasya firması ise reflektif fiyatını en düşük haliyle alması halinde bile bize göre yapması mümkün olmayan 1.920.000 YTL yazdı ama geçersiz teklif verdi.
- Daha sonra bu yanlışlığın bilinerek yapıldığını ifade ettiler.
- Diğer rakip firmalar ise 3.200.000 YTL ve üzeri teklif verdiler.

Sonuç:

Şimdi ihale iptal oldu. Ben yapacağım işi yapamadım diye para kaybettim. 3M 25.000 m² reflektif malzeme satamadı. Bu ticaret midir? Bundan sorumlu kimlerdir?

Bugüne kadar diğer rakiplerle ihale öncesi görüşmelere İlkay, 3M'de göreve başladıktan sonra Ertuğ da katılıyordu. Toplantılarda alınacak ihalede %70 oranında 3M'in reflektif malzemesi kullanılacak şekilde, reflektif fiyatı tespit ediliyordu.

Yıllarca bu oranı muhafaza etmeye çalıştım. Eğer rakipler ikna edilemezse, bu defa en düşük teklif atılması için çalışmalar yapıyordu. Reflektif fiyatı dışındaki çalışmalarını firmam hesaplıyordu. İhale günü maalesef çok üzölmeme rağmen, İlkay son zamanlarda da Ertuğ bana güvenmediklerinden, ihalede atacağım fiyatı rakiplere söylerim düşüncesiyle, benim teklif mektubumda fiyatı kendileri yazıp, bana söylemeden zarfı ihale komisyonuna veriyorlardı. Benim firmamın yazması gereken tekliften ancak ihale sonuçlanınca haberim oluyordu. Sorarım size böyle onursuzluk olur mu? Artık buna müsaade etmeyeceğimi söylemem üzerine bu defa, önce rakipleri ikna ederek ihaleyi almamı, daha sonra da fiyat kırmamı söylediler. Ancak reflektif fiyatını bana ihaleye 10-15 dakika kala bildireceklerini belirttiler. Bu kadar süre zarfında yukarıda anlattığım gibi hesapların yapılıp, teklif atılması mümkün değildir. Düşüncem odur ki bu elemanlar benim iş almamı istemiyorlar. Başka bir sebebi olamaz. Ama bu yapılırken 3M'in (bu işin %20 fazlası da yapılacağı düşünülürse yaklaşık 25.000 m²) reflektif malzeme satılmasına engel olundu. Bunun hesabı sorulmayacak mı?"

(53) **Belge 12:** El yazısı notlarda;

"... 1. Günsan bizi kullanıyor, ikili oynuyor.

2. Satra-Kisan birlikte, ayrı ayrı değil.

3. Nezih genelde yalan söylüyor, Günsan'ı bize karşı kullanıyor.

4. Mesut 3495 - 150= 3345 (Biraz da kar kalıyor.)

Teklif 2570 2570

Fark 925 +775

5. Teklif zararına mı? hayır.

6. Avr. \$/m² 14,5 m²"

12-46/1409-461

(54) **Belge 13:** Nezih Özgür tarafından yazılan yazıda;

“... Ancak bilindiği gibi, ihaleyi müşterek aldığımız firmalarla yaptığımız anlaşma gereği, %70 3M malzemesi kullanma oranını muhafaza etmek kaydıyla, bazen o firmaların yetiştiremedikleri işleri, onların malzemesiyle fabrikamızda imal etmek ... durumunda kalıyoruz.

... Ancak unutulmaması gereken şey, ben her zaman rakiplere karşı belirlemiş olduğumuz %70'lik payı muhafaza etmeye çalıştım ve yıllardır bunu becerdim. Bu iddiadan kurtulmak için hiçbir firma sahibinin yapacağını tahmin etmediğim şeyleri de yaptım. Bir sürü ihalede teklif bedelinin 3M tarafından adıma yazılmasını istedim ve 3M teklifi bizzat yazdı. ...

...Bunca yıldır 3M ile birlikteliğimiz var. İyi günlerimiz olduğu gibi bazen birbirimizle münakaşa ettik. Ancak rakiplerimize karşı mücadelemizi birlikte sürdürdük.

Birden bire karşıma 3M'in kurulmasına yardım ettiği bir firma çıktı. Kendimi dostum tarafından hançerlenmiş gibi hissediyorum. Benim buna itirazım 3M'in stratejik kararlarına asla karşı çıkmak değil. 3M Özgürler dışında başka firmalara da yetki verebilir. Ama bunca yıldır piyasaya hakim olmak için birbirimize danışarak, kararları birlikte alıyorduk. Bu gelişmenin de aynı şekilde beni bilgilendirerek oluşturulmasının doğru olduğu düşüncesindeyim.

Çünkü bu piyasadaki yerimi sizler gayet iyi biliyorsunuz. Firmanın kuvvetli olması, birlikteliğimiz kadar, benim şahsi gayretim ve kişiliğimden kaynaklanan sebeplerle de rakiplerimize isteklerimizin büyük bölümünü kabul ettirebiliyorduk. Benim rakiplerim karşısında düştüğüm durumu düşünebiliyor musunuz? Birlikte hareket ettiğim, bunca yıldır ihalelere birlikte girdiğim, ortak olarak benimsediğim, can dostu diye bildiğim, en iyi müşterisi olduğum 3M haber verme gereği bile duymadan bana rakip bir firma kurdurmuş.

Bu beni derinden yaralamıştır. Rakip firmalara karşı otoritemi sarsmış, ihale aldığım idarelere karşı inandırıcılığımıza darbe vurmuştur. Ayrıca “bu pazar bunu kaldıracak güçte mi, böyle pazar var mı” diye de düşünmeliyiz.

Bunun da Sayın İlkay Erdem tarafından 3M'e yanlış bilgiler verilerek yaptırıldığını tahmin ediyorum. Ben de soyadımı taşımayan insanlara bir firma kurdurup Çin'den veya başka bir yerden reflektif malzeme temsilciliği alıp işime geldiği gibi gerektiğinde 3M'den, gerektiğinde o firmadan alışveriş mi yapayım?

...Karayolları Genel Müdürlüğü'nün 30.12.2002 tarihinde ihalesi yapılan 1.788.900.000 TL keşif bedelli “KGM 32.000 adet yüksek performanslı standart işaret levhalarının satın alınması işi” ile ilgili olarak, Akmerkez 3M toplantı salonunda 3M'den Sn. İlkay Erdem, Sn. Evren Fenemen, Ulukar firmasından Sn. Hayati Uluğ, Günsan firmasından Sn. Mehmet Gültepe ve Özgürler firmasından da benim katıldığım toplantıda yüksek performanslı malzemeyi 20 US \$/m² alınması konusunda mutabakat sağlanmışken, bu rakamlardan verilmesi halinde 3M'in satış hedeflerini tutturamayacağı, bunun içinde satışın 25 US \$/m² fatura edilip ihale bitiminde 5 US \$/m² prim olarak iade edeceğine isimleri geçen kişilerin önünde 3M yetkilisince söz verilmiş, uygulama da bu koşullarda yapılmıştır.

Bugüne kadar 3M tarafından maalesef verilen söz yerine getirilmemiştir. Ancak diğer firmalara paylarına düşen miktarların çoğu Özgürler tarafından ödenmiştir. Kalanı da ödenmeye devam etmektedir.”

12-46/1409-461

(55) **Belge 14:** Nezih Özgür tarafından Gregg Bennet'e yazılan yazıda;

"... Liste ile bildirmiş olduğunuz reflektif malzeme fiyatları çok yüksektir. Lütfen diğer rakip firmaların fiyatları ile karşılaştırın. Bu fiyatlarla ihaleye girip ihaleyi kazanmamız ve daha da önemlisi Türkiye pazarında %70 oranını muhafaza etmemiz imkânsızdır.

... KGM'nin 30.12.2002 tarihinde ihalesi yapılan "32.000 adet yüksek performanslı standart işaret levhalarının satın alınması işi" ile ilgili olarak 3M yetkilileri ve tüm üreticiler toplanılmıştı. 3M yetkilileri satış hedeflerini tutturmak için anlaşılan 20\$'lık fiyatı 25\$'a çıkarmış, aradaki 5\$'lık farkı da prim olarak vermeyi taahhüt etmişlerdi. Ancak söz verilen primler ödenmemiş, çoğu, işin sahibi Özgürler tarafından ödenmiştir. Özgürler bu konuda mağdur olan taraftır.

Bu yıl diğer firmalarla ortak yapılan toplantıda 3M yetkilisi tarafından biz tüm işlerle ilgili olarak Özgürler ile mutabakat sağladık denilmiş, bu da diğer firmalar tarafından 3M'in bu 5\$'la ilgili tüm ödemeyi Özgürler'e yapmış olduğu şeklinde anlaşılmıştır. Bu haksız durumun mutlaka telafi edilmesi gerekir."

(56) **Belge 15:** "Nezih Bey ile toplantı" başlıklı belgede;

"... Mersin 5. Bölge işi için Evren'le görüşüp 22\$ fiyat almıştım. Bu fiyatı hem bu işte, hem de 1. Bölge işinde ortak hareket ettiğimiz firmalara bildirmiş, ihaleye teklifleri de buna göre vermiştik. Şimdi bunu kabul etmiyor, en son 23,5 \$ olarak teklif ediyorsunuz.

Bu etik değerler yakışır mı? Şimdi ben müşterek hareket ettiğimiz firmalara bunu nasıl izah edebilirim? ..."

(57) **Belge 16:** 3M'in etik ihbar hattına yapılan ihbarda;

(TİCARİ SIR)

(58) **Belge 17:** Özgürler'de bulunan el yazısı belgede;

"İlkay Erdem'li dönem:

...

Siemens olayı Amber

Ahmet Erkan Arıkan

İsmail Fetih Ürkmez

Ziya Eren Tütüncü

2003-2004 Maraş (TKS), Eskişehir (3M-Av), Ankara (3M-Av), Kayseri BB, Irak

2005-2006 (Mahşerin Beş Atlısı) ... 3M

2009 17. Böl. Müd. bizim için kötü nokta →Kisan-Günsan →3M → Özgürler"

ifadeleri yer almaktadır.

12-46/1409-461

(59) **Belge 18:** Nezih Özgür'ün el yazısı notlarında;

"1) Kyl. 17. Böl. Müd. ref. malz. alımı hariç Kisan'a olan borcumuz, alacağımız

...

4) Kyl. 17. Böl. Müd. işinde Kisan ile olan anlaşmamız ..."

(60) **Belge 19:** Özgürler'de bulunan 28.02.2011 tarihli ve "İBB ANADOLU YAKASI HİZMET İŞİ İHALESİ NOTUDUR!" başlıklı belgede;

"1. Pisliğimi temizle. Adamlardan 150.000 TL farkı çıkar.

2. Şartnameyi değiştirmelisin."

I.2.3.3. Kisan'da Bulunan Belgeler

(61) Kisan'da bulunan belgelerde aşağıdaki ifadeler yer almaktadır.

Belge 20: "Karayolları 17. Bölge Yol Ağında Bulunan Yollarda Düşey Trafik İşaretleri Yapılması /Ödeme Cetveli" başlıklı belgede;

"3M'e yapılan 2. hak ediş üzerine bizim 17'ye yaptığımız 2. ve 3. hak edişlerin Özgürler'e aktarılması, ref malzemeler düşülmüştür. Ayrıca 17. Bölge'nin verdiği baş üstü kirişler de düşüldü.

263.160,63 TL'lik ref malzeme bedeli 3M hesabına ödenecek."

(62) **Belge 21:** 09.11.2009 tarihli el yazısı notlarda;

"İşin tutarı 2.899.427.08

Özgürler'e verilen tutar- %15 tenzilat 2.464.513.02

Fark brüt kar 434.915.06

Yapılan resmi mukavale masrafı 47.076.03

Yapılan diğer masraflar 100.000

287.839.03

Günsan'ın karı %33 94.986.88

Ödemiş olduğu avans 10.000

104.986.88"

(63) **Belge 22:** Kisan'da bulunan 20.04.2010 tarihli ve H. Ali Genç imzalı belgede;

"Sayın Yetkili,

Bölge Müdürlüğünüzce 20.04.2010 tarihinde yapılan 'O-1, O-2, O-3 Otoyolları ve bağlantı yollarında yatay trafik işaretlemesi yapılması' işi ihalesinde 19.03.2010 tarihinde yapılan ve 3.475.180-TL yaklaşık bedelli ihaleye 2.085.913-TL teklif veren (yaklaşık maliyete göre %39 tenzilatla) SATRA firması, bu ihaleye daha önceki ihalenin %33 daha fazla keşfi olan 4.623.320-TL yaklaşık maliyetli bu ihaleye 1.611.193,20 TL (yaklaşık maliyete göre %65 tenzilatlı) teklif vermiştir. Bunu bilerek yapmıştır. Bu sizce doğru bir davranış veya matematiksel bir hesap sonrası mı yapılmıştır? Burada bir oyun olduğunu görmüyor musunuz? Bu firma daha önce bölgenin kapısının önünden dahi geçmeye cesaret edemeyen, oyunun zavallı bir parçası olarak, evrak çıkartılarak, hesap hatası denecek veyahut savunma verilmeyerek 2.ciye kalması sağlanacaktır.

12-46/1409-461

KİSAN, TRAFİK işareti dolayısı ile Ayhan ÖRS firması Karayolları 17. Bölge Müdürlüğünü babasının çiftliği gibi görmekte, siz değerli yöneticilerini ise aptal, kendine bağlı adamlarıymış gibi görmekte ve kullanmaktadır. Ne hikmetse, aşırı düşük teklif savunmasına da teklif verilmeyecek ya da eksik evrak yarattırarak kendisine bıraktıracaktır. Bunu Karayolları ve belediyelerde yapmayı da alışkanlık haline getirmeye başlamıştır. Eksik evrak veya yanlış yazımdan dolayı adı geçen firmayı elemeyen, devletin menfaatine olan bu işin yaptırılması lazımdır.

Siz sayın yetkililerin bir daha sıkıntı yaşamamak, değerli yöneticilerinizin de zarar görmemeniz için adı geçen ahlaksız ve kanserli firmanın geçmişte olduğu gibi bölgenizi yanlışla sürüklememesi (gerçek rekabet sağlanınca devletin ne kadar tasarruf yaptığını gördünüz), çıkar ve menfaat ilişkilerine girip yanlış yapılmasını önlemelisiniz.

H. Ali Genç”

ifadeleri yer almaktadır.

I.2.3.4. Satra'da Bulunan Belgeler

- (64) Satra'da bulunan belgelerde aşağıdaki ifadeler yer almaktadır.

Belge 23: Satra'da bulunan, Tamer Karayığit ismi ile yazılan ve tarihi olmayan belgede;

“Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nün 28/08/2009 tarihinde saat 14.00'de ihalesi yapılan 2009/103937 ihale kayıt numaralı “Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü Yol Açığında bulunan Yollarda Yatay Trafik İşaretlemesi Yapılması” işinin ihalesi yapılmış ve işe birinci teklifi en düşük teklif olarak 11.990.092,50 TL, Alka A.Ş. + Özgürler Ltd. Şti. İş ortaklığı, yine ikinci teklifi ise Cleanosol A.Ş. + Ulukar A.Ş. + Kisan A.Ş. iş ortaklığı ise 12.200.891,25 TL olarak vermişlerdir.

Ancak verilen tekliflerin her ikisi de çok yüksek olup idarenin aleyhine olmak üzere anlaşmış görünmektedir...”

- (65) **Belge 24:** Satra'da bulunan ve 01.09.2010 tarihinde Ulukar çalışanı Nisa Karahaliloğlu tarafından Satra'nın yöneticisi Zeki Baran'a gönderilen e-postada;

“Sayın Zeki Baran dikkatine;

Sakarya Belediyesi ihalesi 03/09/2010 tarihindedir. Sizden ricamız hazırlayacağınız ihale dosyasını yarın gün içerisinde tarafınızdan alabilir miyim?

Şimdiden teşekkür ediyoruz.”

- (66) **Belge 25:** 2002 yılına ait ve Satra ile Ulukar arasında yapılan Sözleşme'de, Ulukar'ın taahhüdünde olduğu belirtilen “KGM 4. Bölge Müdürlüğüne ait Anadolu Otoyolunun Ankara Çevre Otoyolu ve Ankara-Gümüşova Kesiminde Termoplastik Boya ile Yatay İşaretleme” işinin %50'sinin Satra'ya devri düzenlenmiştir.

I.2.4. Başvuruda Yer Verilen İhalelere İlişkin Tespitler

- (67) Yapılan başvuruda, “*muhtemel uyumlu hareketlerin gerçekleştiğinden şüphelenilen*” ihalelerin bir listesi sunulmuştur. 08.02.2012 tarihinde yapılan görüşmede, 3M vekili tarafından bahse konu listenin pişmanlık başvurusu aşamasında olası bütün ihaleleri gösterebilmek adına ihtiyatla hazırlandığı, bu nedenle soruşturma tarafı teşebbüslerin istekli ya da ihaleyi kazanan firma durumunda olmadıkları ihalelerin de listede yer almış olabileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu liste 3M malzemesinin kullanılmış olabileceği tüm ihaleleri içermektedir.

12-46/1409-461

(68) Soruşturma sürecinde bu ihalelere ilişkin bilgiler ihaleleri düzenleyen idarelerden talep edilmiştir. İlgili idareler tarafından gönderilen bilgiler aşağıda özetlenmektedir. Pişmanlık başvurusunda, rekabetin ihlal edildiğinden şüphelenildiği belirtilen toplam 18 ihale bildirilmiştir. Bu ihalelerden 7 adedine ilişkin herhangi bir bilgi sunulamamıştır. Kalan 11 ihalenin 7'sinde soruşturma tarafları geçerli teklif veren teşebbüslerden değildir. Bu ihaleler şunlardır:

- 2008/18428 kayıt numaralı Ostim Girişi Köprülü Kavşak İnşaatı Yapım İhalesi,
- 2008/40786 kayıt numaralı Ayaş Yolu- Optimum Önü Orhan Bey Cad. Köprülü Kavşağı İhalesi,
- 2008/41001 kayıt numaralı Ayaş Yolu- Şapka Devrimi Cad. Kesişimi Köprülü Kavşağı İhalesi,
- 2008/42127 kayıt numaralı Kayseri'nin Muhtelif Yerlerinde Asfalt Serme, Sıkıştırma, Bakım, Yarma ve Nakliye Yapım İhalesi,
- 2009/56678 kayıt numaralı Kayseri'nin Muhtelif Yerlerinde Asfalt Kaplama İhalesi,
- 2005/226070 kayıt numaralı Altyapı Aktarımları ve Köprülü Kavşak İnşaatı İhalesi,
- 2005/225016 kayıt numaralı Üstyapı İnşaatı İhalesi.

(69) 2008/34390 kayıt numaralı ve Ulaştırma Bakanlığı Demiryolları Limanlar ve Hava Meydanları İnşaat Genel Müdürlüğü tarafından yapılan ihalede ise soruşturma taraflarından biri teklif vermiş olmakla birlikte, ihaleyi soruşturma tarafı olmayan Çelikler Taahhüt İnşaat ve Sanayi A.Ş. kazanmıştır.⁵

(70) Dolayısıyla soruşturma tarafı olan teşebbüslerden biri tarafından kazanılan üç ihale kalmaktadır:

- 2008/154858 kayıt numaralı Düşey Trafik İşaretlemesi Yapılması İhalesi

(71) Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nün yol ağında bulunan yollar için yapılan ihalede soruşturma taraflarından Özgürler ile Kisan- Günsan ortak girişimi geçerli teklifte bulunmuş, ihale Kisan-Günsan ortak girişimi tarafından kazanılmıştır. Taşeron kullanılmayan ihalede yaklaşık maliyet 4.840.945,83 TL, sözleşme bedeli 2.899.427,08 TL, tenzilat oranı %40,3 olarak gerçekleşmiştir.

- 2008/181195 kayıt numaralı Düşey Trafik İşaretlemesi Yapılması İhalesi

(72) Avrupa Otoyolu Kınalı- D100 bağlantı yolu üzerindeki Silivri L tipi cezaevi kavşağı için düzenlenen ihaleye geçerli teklif veren 5 firmadan dördü (Günsan, Özgürler, Ulukar, Kisan) soruşturma tarafıdır. İhale Kisan tarafından kazanılmıştır. İhalenin yaklaşık maliyeti 392.513,08 TL, sözleşme bedeli 181.264,85 TL olup yaklaşık maliyet üzerinden %53,8 oranında tenzilat yapılmıştır.

- 2008/82954 kayıt numaralı ihale

(73) KGM 13. Bölge Müdürlüğü tarafından yapılan ihaleye Kisan, Günsan, Satra ve Özgürler'in aralarında bulunduğu 6 firma geçerli teklif sunmuştur. Kisan'ın kazandığı ihale kapsamında

⁵ <http://vatandas.ihale.gov.tr/ihaleataglance.asp>

12-46/1409-461

taşeron kullanılmamıştır. İhalenin yaklaşık maliyeti 890.554 TL, gerçekleşen sözleşme bedeli 876.000 TL'dir. Buna göre tenzilat oranı ise %1,6'dır.

(74) Bu üç ihaleden 2008/154858 sayılı ihale dışındaki ikisiyle ilgili olarak soruşturma sürecinde yapılan yerinde incelemelerde herhangi bir belge bulunamamıştır.

(75) Yukarıda yer verilen ihalelere ilişkin bilgilerin özetlendiği tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2: Pişmanlık Başvurusunda İşaret Edilen İhalelere İlişkin Özet Bilgiler

İhale Kayıt No	Geçerli Teklif Veren Soruşturma Tarafı Var mı?	Yüklenici Soruşturma Tarafı mı?	Tenzilat Oranı (%)
2008/18428	Yok	Hayır	28,6
2008/40786	Yok	Hayır	12,34
2008/41001	Yok	Hayır	2,8
2008/42127	Yok	Hayır	48,3
2009/56678	Yok	Hayır	11,1
2008/154858	Var	Evet	40,3
2008/181915	Var	Evet	53,8
2005/226070	Yok	Hayır	37,4
2005/225016	Yok	Hayır	38,6
2008/82954	Var	Evet	1,6
2008/34390	Var	Hayır	İhale bedeli belirlenen yaklaşık maliyetin üzerindedir.

I.2.5. Savunmalar

I.2.5.1. 3M Adına Yapılan Savunmalar

(76) 3M'in savunmalarında;

- 3M tarafından başvuru kapsamında sunulan belgelerin soruşturmayı tetiklemek için yeterli olduğu, Soruşturma Heyeti'nin Pişmanlık Yönetmeliği'nin 6(1)(a) maddesini hatalı uyguladığı, ihlalin gerçekleşmiş olduğu iddia edilen tek ihalenin 3M tarafından bilfiil bildirildiği, 3M'in tüm süreç boyunca iyi niyetli olarak aktif işbirliği yapmaya devam ettiği, bu bağlamda Soruşturma Heyeti'nin 3M'in pişmanlık başvurusunun reddedilmesi gerektiği yönündeki görüşünün hatalı olduğu,
- Aleyhte delil olarak kullanılan belgelerden hiçbirinin olası bir rekabet hukuku ihlalini tespit etmediği ve bu yönde delil teşkil etmediği,
- Soruşturma Heyeti'nin ihlal tespit ettiği tek ihalenin 2008/154858 sayılı ihale olduğu, 3M'in ihaleyi kazanmadığı, ihaleye teklif dahi sunmadığı,
- 3M tarafından ibraz edilen bütün belgeleri inceleyen Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın dosyayı işlemiden kaldırdığı ve ceza davası aşamasına geçilmediği,
- Soruşturma Raporu'nda 3M'in ihlale zorlayan teşebbüs olduğu iddiasının dayanaklarına yer verilmediği

hususları ifade edilmiştir.

I.2.5.2. Özgürler Adına Yapılan Savunmalar

(77) Özgürler'in savunmalarında;

- Özgürler'in 17. Bölge ihalesini taşeron olarak gerçekleştirdiği iddiasının gerçeği yansıtmadığı, Özgürler'in sadece Kisan'ın stokunda bulunmayan ürünlerin Kisan'a satışını gerçekleştirdiği,

12-46/1409-461

- İhaleye ilişkin olarak kurulacak bir kartelin ancak ihale öncesi kurulması halinde mümkün olabileceği,
- Pazarın ağırlıklı işleyişinin kamu tarafından açılacak ihalelere bağlı olduğu bir pazarda uzun süreli stok taşıma ve finansman gücüne sahip olmayan teşebbüslerin birbirlerinden ürün almalarının normal olduğu,
- KGM 17. Bölge Müdürlüğü tarafından yapılan 2008/154858 sayılı ihaleye ilişkin sürecin iddiada belirtilenden bütünüyle farklı bir şekilde cereyan ettiği,
- Özgürler'in ihaleyi kazansaydı elde edeceği miktardan daha yüksek bir kazanç elde edeceği iddiasının yersiz olduğu,
- Rekabet hukukunda, ceza hukukunda geçerli olan makul bir şüphenin ötesinde ispat aranmamakla birlikte, olasılıklar dengesi olarak adlandırılan ispat standardından daha yüksek bir standart benimsenmesi gerektiği, Rapor'da yer verilen tek belge olan pişmanlık başvurusunun bir irade uyuşmasının varlığını göstermek açısından yeterli kabul edilemeyeceği,
- Pişmanlık başvurusunda yer alan 3M ve Kisan-Günsan Ortaklığı'nın Özgürler'i teklifini geri çekmeye ikna etmeye çalışmış olabileceği ve resmi görevlinin telkini sonucu itirazını mahkemeye taşımamaya ikna olduğu gibi ifadelerin rivayet niteliğinde oldukları ve bu hususa ilişkin olarak pişmanlık başvurusu ve 3M'e yapılan ihbarın geliştiği,
- Reflektif malzeme tutarının ihaleler bakımından temel maliyet kalemi olmadığı, otomotiv sektöründeki yetkili satıcılara benzer şekilde ve sağlayıcı 3M'in alıcılara eşit işlem yapma yükümlülüğünde olduğu, kendileri üretimde bulunmayan teşebbüslerin reflektif malzeme fiyatları konusunda bir araya gelmelerinin hiçbir anlamı bulunmadığı, burada sağlayıcının kendi fiyatını ilan etmesinin ötesinde bir durum söz konusu olmadığı ve görüşmelere rekabeti kısıtlayıcı bir amaç atfedilemeyeceği,
- Bilginin rekabete duyarlı bilgi olmadığı, sağlayıcının eş zamanlı olarak alıcılarına verdiği fiyatların, nihai teklifin belirlenmesi aşamasındaki etkisine bakılması gerektiği, reflektif malzeme tutarının, toplam ihale bedelinin sadece küçük bir bölümünü oluşturduğu ve bu bağlamda 3M'in alıcısı olan müvekkil ve diğer şirketlerin aynı maliyetle alım yapmalarının rekabeti kısıtlayıcı herhangi bir etkisi bulunmadığı

hususları ifade edilmiştir.

I.2.5.3. Kisan Adına Yapılan Savunmalar

(78) Kisan'ın savunmalarında;

- Özgürler'in 17. Bölge ihalesini taşeron olarak gerçekleştirdiği iddiasının gerçeği yansıtmadığı, Özgürler'in sadece Kisan'ın stokunda bulunmayan ürünlerin Kisan'a satışını gerçekleştirdiği,
- İhaleye ilişkin olarak kurulacak bir kartelin ancak ihale öncesi kurulması halinde mümkün olabileceği,
- Pazarın ağırlıklı işleyişinin kamu tarafından açılacak ihalelere bağlı olduğu bir pazarda uzun süreli stok taşıma ve finansman gücüne sahip olmayan teşebbüslerin birbirlerinden ürün almalarının normal olduğu,
- 3M tarafından pişmanlık başvurusu kapsamında sunulan 7 adet belgenin hiçbir anlam ifade etmediği,

12-46/1409-461

- Raporda bilgi değişimi yaptıklarına kanaat getirilen firmalar arasında Kisan'ın yer almadığı,
- Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nün ilgili ihalesinde Özgürler'in belgelerinin yetersiz olmasından dolayı elenmesi üzerine idareye yasal Şikâyet başvurusunda bulunması nedeniyle bu aşamada tarafların anlaşmış olduklarını söylemenin ticari hayatın gerçekliğine aykırı olduğu

hususları ifade edilmiştir.

I.2.5.4. Günsan Adına Yapılan Savunmalar

(79) Günsan'ın savunmalarında,

- Özgürler'in 17. Bölge ihalesini taşeron olarak gerçekleştirdiği iddiasının gerçeği yansıtmadığı, Özgürler'in sadece Kisan'ın stokunda bulunmayan ürünlerin Kisan'a satışı gerçekleştirdiği,
- İhaleye ilişkin olarak kurulacak bir kartelin ancak ihale öncesi kurulması halinde mümkün olabileceği,
- Pazarın ağırlıklı işleyişinin kamu tarafından açılacak ihalelere bağlı olduğu bir pazarda uzun süreli stok taşıma ve finansman gücüne sahip olmayan teşebbüslerin birbirlerinden ürün almalarının normal olduğu,
- Soruşturma bildirimi ve ekinde gönderilen belgeler değerlendirildiğinde, Günsan hakkındaki objektif ihalelerde danışıklı hareket iddiasını doğrulayacak nitelikte belge olmadığı

hususları ifade edilmiştir.

I.2.5.5. Ulukar Adına Yapılan Savunmalar

(80) Ulukar'ın savunmalarında;

- 3M'in pişmanlık başvurusunun gerekli koşulları taşımadığının anlaşıldığı, esas uyuşmazlığın Özgürler ile 3M arasında yaşandığı, bu uyuşmazlıkta ve 3M tarafından yaratılan tekel ortamında Ulukar'ın bir katkısının bulunmadığı,
- 3M'in diğer firmalara istediği fiyattan malzeme satma hakkının saklı olduğu, 11.08.2006 tarihli toplantı tutanağı olan Belge 10'daki fiyatların tek başına bilgi mahiyetinde de olsa rekabeti sınırlandırıcı olmadığı,
- Belge 24'ün bir ortak girişimin ön çalışması olabileceği, bunun yan teklifle alakasının olamayacağı, söz konusu ihalede ciddi oranda tenzilat yapıldığının görüleceği, ayrıca istenen boyanın doğrudan Ulukar'dan temin edildiği ve Ulukar'ın Satra ile hiçbir ticari ilişkisinin olmadığı

hususları ifade edilmiştir.

I.2.5.6. Satra Adına Yapılan Savunmalar

(81) Satra'nın savunmalarında, Belge 24'ün kendileri tarafından dikkate alınmadığı, Sakarya Büyükşehir Belediyesi'nin ihalesine teklif sundukları, ancak üretici belgesi olmaması sebebiyle teklifin değerlendirme dışı kaldığı, geçerli üç teklif bulunmadığı için idare tarafından yapılması gerekenin ihaleyi iptal etmek olduğu, iptal edilmedi ise bunun sorumluluğunun idare yetkililerinde olduğu ifade edilmiştir.

I.2.5.7. Makimsan Adına Yapılan Savunmalar

- (82) Makimsan'ın savunmalarında trafik işaretlemesi işi ile ilgili Makimsan olarak katıldıkları tek ihalenin KGM 5. Bölge Müdürlüğü'nün 09.11.2001 tarihli "Tarsus ayrımı Pozantı Otoyolu Üst Yapı ve Termoplastik İş" ihalesi olduğu, bu ihaleye Makimsan ile birlikte 11 firmanın teklif verdiği, bu firmalar içinde Makimsan'la müşterek hareket ettiği iddia edilen Satra firmasının bulunmadığı, ihalenin Makimsan'da da kalmadığı ve iptal edildiği ifade edilmiştir.

I.2.6. Gerekçe ve Hukuki Dayanak

- (83) İhale, mal veya hizmetlerin tahsisinin, önceden belirlenen kurallar çerçevesinde alıcılar veya satıcılar arasındaki fiyat rekabetine göre yapıldığı bir sistemi ifade etmektedir. Birçok ülkede olduğu üzere, şeffaflık, etkinlik gibi nedenlerle kamu alım ve satımlarında, istisnalar olmakla birlikte, temel prensip ihale yönteminin kullanılmasıdır. Kamunun ihtiyacı olan mal veya hizmetlerin en uygun fiyat ve kalitede temin edilebilmesi için alım sürecinde rekabetin sağlanması, ihalelerin temel ilkeleri arasında sayılmaktadır. Nitekim 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun "Temel İlkeler" başlıklı 5. maddesinde de rekabet ilkesi yer almaktadır. Bununla birlikte, teşebbüsler kendi aralarında yaptıkları anlaşmalar ile ihalelerde ortak hareket ederek, ihale fiyatının tespiti, ihale ve bölge paylaşımı gibi bazı eylem ve uygulamalarda bulunabilmektedir. Bu uygulamalar 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında değerlendirilmektedir.
- (84) Büyük ölçüde bir ihale pazarı niteliği taşıyan ilgili pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin eylemlerinin bu kapsamda ihlal oluşturup oluşturmadığı hususu, başvuruda sunulan belgeler ve yerinde incelemelerde elde edilen belgeler başlıkları altında aşağıda değerlendirilmiştir.

I.2.6.1. Başvuruda Sunulan Belgeler

- (85) Pişmanlık başvurusunda Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü tarafından yapılan 2008/154858 kayıt numaralı ihaleye dikkat çekilmektedir: "6 Ağustos 2009 tarihinde etik konularında ihbar yapan bir kişi 3M Amerika'ya sunduğu raporunda Karayolları Genel Müdürlüğü 17. Bölge ihalesine ilişkin bir takım iddialarda bulunmuştur. İfadeye göre Karayolları Genel Müdürlüğü 17. Bölgede açılan bir ihaleye danışıklı katılım sağlanmış olabileceği belirtilmiştir. Kurulan düzenek uyarınca 3M Türkiye ve Kisan Trafik - Günsan Trafik iş ortaklığının yaklaşık 2 milyon TL ile en düşük teklif sahibi olan Özgürler'i teklifini geri çekmeye ikna etmeye çalışmış olabileceği; Kisan-Günsan'ın yaklaşık 2,9 milyon TL olan teklifi ile ihaleyi kazanmasını sağlamak üzere iki teklif arasındaki farka tekabül eden yaklaşık 900.000 TL kar payının bu üç şirket arasında paylaşılması kararını almış olabilecekleri bildirilmiştir.
- 17. Bölge ihalesi için dört şirket teklifte bulunmuştur: Özgürler (en düşük teklif veren ve başlangıçta ihaleyi kazanan), Ulukar (ikinci en düşük teklif veren); Kisan-Günsan (üçüncü en düşük teklif veren ve nihai durumda ihaleyi kazanan) ve Yımtaş Mühendislik İnş Turizm Metal San. ve Tic. A.Ş.
 - 24 Kasım 2008 ve 3 Şubat 2009 tarihleri arasında bir noktada, Özgürler ve Ulukar diskalifiye edilmiştir. 3 Şubat 2009 tarihinde, Kisan-Günsan ortaklığının teklifi kabul edilmiştir.
 - Ardından, Özgürler; Kisan-Günsan için ihale konusu işi yapmak için taşeron olarak tutulmuştur. Bu sözleşme ile Özgürler, ihaleyi kazanmış olsaydı elde edeceği miktardan çok daha yüksek bir bedel kazanabilecektir.
 - Yukarıda sağlanan bilgiler haricinde, bu iddiaları doğrulayacak başka bir belge bulunmamaktadır. Ayhan Örs ihaleye fesat karıştırdığı iddialarını reddetmiş ve Özgürler

12-46/1409-461

ve Ulukar'ın eksik veya hatalı evrak sundukları için elendiklerini belirtmiştir ki, Özgürler de bu durumu teyit etmiştir.

- Özgürler ihale sürecine itirazda bulunmayı düşündüğünü belirtmiş, ancak bir resmi görevlinin kendisine bir şekilde itirazını mahkemeye taşıyabileceğini ancak bunun yerine projede çalışmasının mümkün olabileceğini belirtmiş olduğunu ifade etmiştir.
- Sonuç olarak Özgürler ihale sürecinde herhangi bir itirazda bulunmamış, Kisan-Günsan ortaklığı taşeron olarak işaretlerin kurulum işini Özgürler'e vermiştir.”

(86) Başvuruda sözü edilen ve 3M Amerika etik hattına yapılan başvuruya ise Belge 16'da yer verilmektedir. Belgede;

(TİCARİ SIR)

ifadeleri yer almaktadır.

(87) Anılan ihalenin yaklaşık maliyeti 4.840.946 TL olarak belirlenmiştir. İhaleye 4 istekli teklif sunmuştur. Bu teklifler sırasıyla aşağıdaki gibidir:

1- Özgürler: 2.016.602 TL

2- Ulukar: 2.765.941 TL

3- Kisan-Günsan Ortaklığı: 2.899.427 TL

4- Yimtaş İnşaat: 3.700.315 TL

(88) Kamu İhale Kurumu (KİK) kayıtlarında ihalenin Kisan tarafından kazanıldığı görülmekle birlikte, ihaleye Kisan-Günsan ortaklık olarak katılmıştır. Ulaştırma Bakanlığı 17. Bölge Müdürlüğü'nün "Kesinleşen İhale Kararı" konulu yazısında ihalenin Kisan-Günsan ortaklığında kaldığı ifade edilmektedir. İhalede en düşük teklifi veren Özgürler'in teklifi geçersiz sayılmıştır (Ulukar eksik evrak nedeniyle ilk aşamada elenmiştir). Bu çerçevede iddialar;

- İdarenin 883 bin TL fazla bedel ödediği,
- İhaleye konu işin bir bölümünün en düşük fiyatı teklif eden Özgürler tarafından taşeron olarak yapıldığı

hususlarını içermektedir.

(89) Özgürler'in savunmasında bu ihaleye ilişkin sürecin iddiada belirtilenden bütünüyle farklı bir şekilde cereyan ettiği belirtilmektedir. İhaleden sonra idarenin 11.11.2008 tarihli yazısı ile Özgürler'den aşırı düşük teklif savunması istediği, Özgürler'in savunma yaptığı ve ihalenin Özgürler'de kaldığı, ancak daha sonra idare tarafından Özgürler'in iş bitirme belgesinin uygun olmadığı gerekçesi ile düzeltici işlem yapılması sonucu ihalenin Kisan'da kaldığının belirtildiği ifade edilmekte ve Özgürler'in 13.02.2009 ve 18.02.2009 tarihli yazıları ek olarak sunulmaktadır. 18.02.2009 tarihli yazıda, Özgürler'in bir sonraki teklifle aradaki 882.825 TL'lik fark nedeniyle kamu menfaati bulunduğu da dikkat çekerek, elenme gerekçesi olarak gösterilen hususları detaylı olarak açıkladığı görülmektedir. Başvuru idarenin

12-46/1409-461

27.02.2009 tarihli yazısı ile reddedilmiştir.

- (90) Savunmada ayrıca, ihale konusu işi Özgürler'in taşeron olarak gerçekleştirdiği iddiasının da gerçeği yansıtmadığı, Özgürler'in sadece söz konusu işin gerçekleştirilmesi için gerekli olan ancak Kisan'ın stokunda bulunmayan ürünlerin Kisan'a satışını gerçekleştirdiği, kesin hakediş yazısından da görüleceği üzere arazideki altyapı çalışmaları ve montajların Kisan tarafından yapıldığı, Özgürler'in yaptığı işin mamul malzeme temini ve satışı olduğu, sektördeki firmaların zaman zaman temsilcisi olduğu bitmiş ürün ve hammaddeleri piyasadan veya birbirlerinden olağan şekilde fatura karşılığında temin ettikleri, dolayısıyla ortada bir taşeronluk ilişkisi değil, sadece bir ürün satışının söz konusu olduğu ifade edilmektedir.
- (91) Kisan'ın ilk yazılı savunmasında ise aynı ihaleye ilişkin olarak işin Kisan'da kalması kesinleştikten sonra işin levha imalatı kısmının 3M firmasına verildiği, 3M'in de kendi ürünü olan reflektif malzemenin kullanılması kaydıyla işi Özgürler'e verdiği, ancak 3M kendi içindeki problemler nedeniyle işi yarım bıraktığı için işe Özgürler ile direkt devam edildiği, bu tür olayların ticaret hayatının her aşamasında gerçekleşebileceği ifade edilmektedir.
- (92) 13.01.2012 tarihinde Özgürler yetkilileri ile anılan teşebbüsün talebi üzerine Kurumumuzda bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda teşebbüs yetkilileri tarafından "Karayolları 17. Bölge Müdürlüğünün Yol Ağında Bulunan Yollarda Düşey Trafik İşaretlemesi Yapılması İş KESİN Hesabı" başlıklı belge sunulmuştur. Belgede aşağıdaki ifadeler yer almaktadır:

Belge 26: "TCK 17. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ KİSAN ORTAK HESAPLAR

Sözleşme bedeli	(H)	: 2.899.427,08 TL
Keşif ilavesi (%19,49)		: 564.970,58 TL
Toplam iş miktarı (idareye yapılan)	(A)	: 3.464.397,66 TL

1- 3M'le yapılan hakedişler (KDV'siz)

1 no'lu hakediş bedeli	: 712.000,00
2/1 no'lu hakediş bedeli	: 240.000,00
2/2 no'lu hakediş bedeli	: 247.311,11
3M'e yapılan toplam hakediş	: 1.199.311,11

2- Kisan'la yapılan hakedişler

3 no'lu hakediş bedeli	: 528.989,05
4 no'lu hakediş bedeli	: 190.181,75
5 ve kesin nolu hakediş bedeli	: 164.725,47
Kisan'la yapılan toplam hakediş	: 883.896,27

YAPILAN TOPLAM İŞ MİKTARI	(B): 2.083.207,38
İHALEYE VERDİĞİMİZ TEKLİF	(C): 2.016.602,24
KULLANILAN 3M REFLEKTİF TUTARI (D)	: 419.706,62
TOPLAM KESİLEN FATURA (B+D)=E	: 2.502.914,00
FARK (YAPILAN İŞ) (A-E)=F	: 961.483,66
[(KİSAN+GÜNSAN)-ÖZGÜRLER] TEKLİFLER ARASI FARK (H-C)=G	: 882.824,84"

- (93) Özgürler tarafından yapılan açıklamalara göre ihale 2.899.427,08 TL bedelle Kisan tarafından kazanılmıştır. İdarenin yetkisi kapsamında bu bedele %19,49'luk bir keşif ilavesi

12-46/1409-461

yapılmıştır. İhale edilen iş kapsamında Kisan kendi levha ve üretim tesisi olmadığından bu kalemlerde diğer firmalardan teklif almış ve en düşük teklifi veren Özgürler'den mal temin etmiştir. Bu hizmet karşılığında Özgürler 883.896,27 TL'lik kısmı Kisan'a, 1.119.311,11 TL'lik kısmı 3M'e fatura edilmek üzere toplam 2.083.207,38 TL'lik hakediş gerçekleştirmiştir.

- (94) Kisan'da bulunan Belge 21'de ise aynı ihaleye ilişkin olarak şu ifadeler yer almaktadır:

"İşin tutarı	2.899.427.08
Özgürler'e verilen tutar- %15 tenzilat	2.464.513.02
Fark brüt kar	434.915.06
Yapılan resmi mukavale masrafı	47.076.03
Yapılan diğer masraflar	<u>100.000</u>
	287.839.03
Günsan'ın karı %33	94.986.88
Ödemiş olduğu avans	<u>10.000</u>
	104.986.88"

- (95) Belgede yer alan ifadelere ilişkin olarak Kisan'dan açıklama istenilmiştir. Cevabi yazıda "Özgürler'e verilen tutar- %15 tenzilat" ibaresinin işin malzeme temini içeren %85'lik kısmının Özgürler'e yaptırılmasını ifade ettiği, Kisan'ın ise montaj ve saha çalışmasını yaptığı belirtilmiştir.
- (96) Pişmanlık başvurusunun ekinde yer alan bir diğer belgede 17. Bölge ihalesinde 3M'in trafik işaretleri işinde Özgürler ile, kaldırım işaretlemesi işinde Kisan ile çalışacağı belirtilmektedir. İhaleye ilişkin rakamlardan da görüldüğü gibi 419.706,62 TL'lik 3M reflektif malzemesi kullanılmış olmasına karşın, 3M'e yapılan toplam hakediş 1.199.311 TL'dir.
- (97) Pişmanlık başvurusunda Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nün anılan ihalesi dışında 2. Bölge ve 13. Bölge Müdürlükleri ihalelerine ilişkin iddialara da yer verilmektedir. 2. Bölge ihalesine ilişkin olarak başvuruda şu ifadeler yer almaktadır:

"Örs'ün yapmış olduğu bir başka açıklamaya göre, kendisinin yanı sıra, Seltra ve İlkay Erdem aracılığıyla 3M Türkiye, Karayolları Genel Müdürlüğü İkinci Bölge'de (İzmir) gerçekleştirilen trafik ihalesinde de mevzuata uygun hareket edilmemiş olabileceği şüphesi doğmuştur. Örs; Kisan Trafik ve Seltra'nın ihale için ayrı ayrı teklifte bulunduğunu ve Seltra'nın en düşük teklifi vererek ihaleyi kazandığını belirtmiştir. Akabinde, ihaleyi açan kurum Seltra'dan düşük teklifini doğrulayacak bir mektup talep ettiğinde, 3M Türkiye ve Kisan Trafik, Seltra'nın talep edilen evrakı sunmamasını salık vermişlerdir. Böylelikle Seltra ihaleden elenmiş ve ihale ikinci en düşük teklifi veren Kisan Trafik'e bırakılmıştır. Bunun karşılığında, Seltra'ya, ihale kendisinde kalmış olsaydı elde edeceğinden fazlası verilmiş ve Örs'ün ifadesine göre, "herkes mutlu sona ulaşmıştır".

Örs ve 3M Türkiye'nin ihaleyi Seltra ile ve Seltra'sız hesapladıklarına delalet edecek ve Örs'ün ifadelerini doğrulayabilecek el yazısı ile yazılan bir belge görülmüştür. İddiaları doğrulayacak ya da destekleyecek başka bir bilgi saptanamamıştır."

- (98) Söz konusu ihaleye ilişkin olarak pişmanlık başvurusunda ihale kayıt numarası ya da ihaleyi detaylandıran herhangi bir bilgi sunulamamış, soruşturma sürecinde de bu hususa ilişkin olarak herhangi bir belge elde edilememiştir. Başvuruda atıf yapılan belge de ihlale işaret eder herhangi bir nitelik taşımamaktadır.
- (99) Pişmanlık başvurusunda "Örs'ün ifadeleri, KGM 13. Bölge (Antalya) ihalesinde de benzer bir düzeni işaret etmektedir. Ancak iddiaları doğrulayacak ya da destekleyecek başka bir bilgi

12-46/1409-461

saptanamamıştır.” ifadesi yer almaktadır. Anılan ihaleye ilişkin olarak, yapılan yerinde incelemelerde herhangi bir belgeye ulaşılamamıştır. Ancak başvuru ekinde yer verilen ve şüpheli olabileceği ifade edilen ihaleler listesinde anılan bölge idaresi tarafından yapılan bir ihale (2008/82954) de yer almaktadır.

- (100) 2008/82954 kayıt numaralı ihaleye Kisan, Günsan, Satra ve Özgürler’in de aralarında bulunduğu 6 firma geçerli teklif sunmuştur. İlgili idare tarafından gönderilen yazıda ihale sürecinde herhangi bir iptal ya da erteleme olmadığı ve taşeron kullanılmadığı ifade edilmektedir. İhalede soruşturma taraflarından Ulukar ve Seltra geçersiz teklif sunmuştur. Seltra’nın geçersiz sayılan teklifi 1.389.750 TL olup, bu bedel ihaleyi kazanan Kisan’ın teklifinden yüksektir. Ulukar ise iki adet teklif mektubu sunmuş ve teklifinde birim fiyat analizine yer vermemiştir. Kisan’dan daha düşük teklif veren ve teklifi geçersiz sayılan iki teşebbüs soruşturma tarafı değildir. İhalenin yaklaşık maliyeti 890.554 TL, gerçekleşen sözleşme bedeli 876.000 TL’dir. Buna göre tenzilat oranı ise %1,6’dır. Pişmanlık başvurusunda yukarıda yer verilen 17. Bölge Müdürlüğü ihalesinde yer alan düzeneğin 13. Bölge Müdürlüğü ihalesinde de işletilmiş olabileceği iddia edilmiştir. Ancak yukarıda yer verilen sürecin herhangi bir paralellik taşımadığı görülmektedir.

I.2.6.2. Yerinde İncelemelerde Elde Edilen Belgeler

2010/128591 kayıt numaralı Termoplastik Yol Çizgi Boyası Alımı İhalesi

- (101) Belge 24’de sözü edilen ihale Sakarya Büyükşehir Belediyesi tarafından 03.09.2010 tarihinde düzenlenmiştir. Aralarında Satra ve Ulukar’ın da bulunduğu üç firma ihale için yeterlilik başvurusunda bulunmuş ancak teklif sadece Ulukar tarafından yapılmıştır. 90.300 TL yaklaşık maliyetli ihale 75.600 TL ile Ulukar lehine sonuçlanmıştır. İhalede yaklaşık maliyete göre %16,2 oranında tenzilat yapılmıştır.
- (102) Bu belgeye ilişkin Satra’nın ilk yazılı savunmasında *“Belgenin Satra’da bulunan ve Ulukar tarafından gönderilen e-posta olduğu, bu e-postanın Satra tarafından dikkate alınmadığı, Satra’nın Sakarya Büyükşehir Belediyesi’nin ihalesine teklif sunduğu ancak üretici belgesi olmaması sebebiyle teklifinin değerlendirme dışı kaldığı, geçerli üç teklif bulunmadığı için idare tarafından yapılması gerekenin ihaleyi iptal etmek olduğu, iptal edilmedi ise bunun sorumluluğunun idare yetkililerinde olduğu”* ifade edilmektedir.
- (103) Belgeye ilişkin olarak Ulukar’ın ilk yazılı savunmasında ise *“belgenin bir ortak girişimin ön çalışması olabileceği, bunun yan teklifle alakasının olamayacağı, söz konusu ihalede ciddi oranda tenzilat yapıldığının görüleceği, ayrıca istenen boyanın doğrudan Ulukar’dan temin edildiği ve Ulukar’ın Satra ile hiçbir ticari ilişkisinin olmadığı”* ifade edilmektedir.
- (104) Söz konusu ihalenin özelliği mal alımı konulu bir iş olup, ilansız şekilde düzenlenmiş olmasıdır. 4734 sayılı Kanun’un 21. maddesi; *“İlan yapılmayan hallerde en az üç istekli davet edilerek, yeterlik belgelerini ve fiyat tekliflerini birlikte vermeleri istenir.”* şeklindedir. İlgili idare tarafından gönderilen bilgilere göre 2010/128591 kayıt numaralı ihale anılan madde çerçevesinde pazarlık usulüyle ve ilansız olarak yapılmıştır. Dolayısıyla mevzuat gereği en az üç isteklinin ihaleye davet edilmesi gerekmektedir. Belgede yer alan ifadeler bu kapsamda değerlendirildiğinde, Ulukar’ın üç istekli şartının yerine getirilmesi için Satra’dan ihale dosyasını istemiş olabileceği anlaşılmaktadır. Nitekim ihale dosyasında Satra’nın teklif zarfında adının olması ancak fiyat teklifinde bulunmaması bu düşünceyi kuvvetlendirmektedir.
- (105) Bu çerçevede Kurumumuzun internet sitesinde yayınlanmış olan *“Kamu Alımlarında Yan Teklif Uygulamasına İlişkin Açıklama”*da da yer verildiği gibi formaliteyi ikmal anlamında da

12-46/1409-461

olsa yan teklifin yasak olduğu hatırlatılmalıdır. 2010/128591 kayıt numaralı ihalede Ulukar'ın kazandığı ihalede Satra tarafından yan teklif verilmiş olabileceği görülmekle ve rekabeti sınırlayıcı bir anlaşmanın varlığı konusunda şüphe uyanmakla birlikte, belgenin 4054 sayılı Kanun kapsamında bir anlaşmanın varlığını tespit edebilmek için yeterli olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

2009/103937, 2010/32334 ve 2010/19130 kayıt numaralı Yatay Trafik İşaretlemesi İhaleleri

(106) İhaleler KGM 17. Bölge Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. KİK verilerine göre 2009/103937 sayılı ihale 28.08.2009 tarihinde yapılmış ancak, KGM'nin talebi üzerine ilgili idarece 25.01.2010 tarihinde iptal edilmiştir. Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nden bilgi talep edilmesi üzerine gönderilen cevabi yazıda ve yetkililerle yapılan görüşmede;

- Söz konusu ihalenin yaklaşık maliyetinin 15.501.852,50 TL olduğu, ihale için 16 firmanın dosya aldığı ancak 3 isteklinin teklif sunduğu,
- Alka - Özgürler İş Ortaklığı'nın 11.990.092,50 TL ve Cleanosol A.Ş. - Ulukar - Kisan İş Ortaklığı'nın 12.200.891,25 TL teklif sundukları,
- İhaleye ilişkin olarak bazı ihbarların geldiği, Tamer Karayığit tarafından yapılan ihbarın da bu kapsamda değerlendirildiği,
- KGM Teftiş Kurulu tarafından ihbarlar hakkında inceleme yapıldığı ve KGM'nin talebi doğrultusunda ihalenin iptal edildiği,
- İptal edilen ihale konusu iş için 2010 yılı içinde 2010/19130 ve 2010/32334 ihale kayıt numaraları ile iki ayrı ihale yapıldığı

ifade edilmiştir. Ulaştırma Bakanlığı Teftiş Kurulu tarafından yapılan inceleme sonucunda *"diğer bölge müdürlüklerinde yapılan ihalelerde oluşan teklif fiyatlarının daha düşük olması, rekabet ilkesinin daha iyi seviyede sağlanması ve muhtemel kamu zararının oluşmaması"* bakımından ihale iptal edilmiş ve bu ihalenin yerine 2010/32334 ve 2010/19130 kayıt numaralı ihaleler yapılmıştır.

(107) O-1, O-2, O-3 otoyolları ve bağlantı yolları için yapılan 2010/32334 sayılı ihaleye Ulukar, Kisan ve Özgürler'in aralarında bulunduğu 5 firma geçerli teklif vermiştir. İhalenin yaklaşık maliyeti 4.623.320 TL, sözleşme bedeli 1.960.747,80 TL olup, yaklaşık maliyet üzerinden %57,5 oranında tenzilat yapılmıştır. İhaleyi Kisan kazanmıştır.

(108) O-4 otoyolu ve bağlantı yolları için yapılan 2010/19130 sayılı ihaleye geçerli teklif veren üç firmadan ikisi Kisan ve Satra'dır. İhalenin yaklaşık maliyeti 3.475.180 TL, sözleşme bedeli 1.339.846,40 TL olup, yaklaşık maliyet üzerinden %61,4 oranında tenzilat yapılmıştır. İhaleyi Kisan kazanmıştır.

(109) Bu ihalelerle ilgili belgeler Belge 22 ve Belge 23'dür. Belge 23'ün Satra tarafından yazıldığı ve idareye gönderildiği, KGM Teftiş Kurulu'nun konu hakkında inceleme yaptığı ve ihalenin iptal edildiği anlaşılmaktadır.

(110) Belge 22'de 2010/32334 kayıt numaralı ihaleye ilişkin iddialar yer almaktadır. Belgede H. Ali Genç tarafından söz konusu ihalede en düşük teklifi sunan Satra'nın düşük fiyat savunması vermeyeceği ve ihaleyi ikinci en düşük fiyatı veren Kisan'ın kazanacağı iddia edilmektedir. İlgili idare tarafından gönderilen cevabi yazıda ve yetkililerle yapılan görüşmede;

- İhalede en düşük teklifi Satra'nın 1.611.193,20 TL ile verdiği,
- Ancak, Satra'nın düşük fiyat sorgulamasına yazılı açıklamada bulunmadığı ve

12-46/1409-461

teklifinin geçersiz sayıldığı,

– Bu nedenle ihalede ikinci en düşük teklifi sunan Kisan ile sözleşme imzalandığı ifade edilmiştir.

(111) Yukarıda da belirtildiği gibi 2010/32334 ile 2010/19130 kayıt numaralı ihaleler, 2009/103937 kayıt numaralı ihalenin iptali sonrasında aynı iş konusunda yapılmıştır. Buna göre;

– 2009/103937 kayıt numaralı ihalede “Adapazarı (Hendek)- İstanbul- Edirne (Kapıkule) arası atoyol, yanyol ve bağlantı yollarında yatay trafik işaretlemesi yapılması” işi için (2 yıllık dönem) 15.501.852,50 TL yaklaşık maliyet belirlenmiş ve en düşük teklif 11.990.092,50 TL olmuştur. Bu teklif yaklaşık maliyetin %77,35’ine tekabül etmektedir. Dolayısıyla yaklaşık maliyetin %22,65’i oranında tenzilat yapılmıştır.

– 2010/19130 kayıt numaralı ihalede, “Adapazarı (Hendek)-İstanbul arası, yanyol ve bağlantı yollarında yatay trafik işaretlemesi yapılması” işi için (1 yıllık dönem) 3.475.180 TL yaklaşık maliyet belirlenmiş ve iş için en düşük teklif 1.339.846 TL olmuştur. 2010/32334 kayıt numaralı ihalede ise, “İstanbul-Edirne arası otoyol, yanyol ve bağlantı yollarında yatay trafik işaretlemesi yapılması” işi için (1 yıllık dönem) 4.623.320 TL yaklaşık maliyet belirlenmiş ve iş için geçerli en düşük teklif 1.960.747,80 TL olmuştur. Dolayısıyla ilk ihalede (2010/19130) %61,45; ikinci ihalede (2010/32334) %57,59 tenzilat yapılmıştır.

(112) Sonuç olarak, 2009/103397 sayılı ihalenin iptal edilerek yerine iki ihale yapılması sonucunda yaklaşık maliyetler üzerinden yapılan tenzilat ciddi derecede artmıştır. Bu ihalelere ilişkin olarak soruşturma sürecinde başka bir belge elde edilmemiştir.

Ankara Otoyolu Termoplastik Boya ile Yatay İşaretleme Yaptırılması İhalesi

(113) Belge 25’de yer verilen ve 2002 yılında Satra ile Ulukar arasında yapılan Sözleşme’de, Ulukar’ın taahhüdünde olduğu belirtilen “KGM 4. Bölge Müdürlüğüne ait Anadolu Otoyolunun Ankara Çevre Otoyolu ve Ankara-Gümüşova Kesiminde Termoplastik Boya ile Yatay İşaretleme” işinin %50’sinin Satra’ya devri düzenlenmektedir.

(114) KGM 4. Bölge Müdürlüğü tarafından düzenlenen ihaleye Ulukar, Günsan ve G.Mete Orhon-Satra Ortak Girişimi teklif vermiş, firmaların keşif bedeli üzerinden tenzilatları sırasıyla, %44,20, %27,80 ve %52,85 olmuştur. En yüksek tenzilatı yapan G. Mete Orhon-Satra Ortak Girişimi’ne kalan ihaleye Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, “Yapı Araçları Listesi”nde yer alan araçlar için isteklinin kendi malı olma şartının getirilmesi ve yatay işaretleme şartnamesinin iki maddesinin Emanet İşlere Ait Uygulama Yönetmeliği’ne aykırı hükümler içermesi sebebiyle dosyayı vize edilmeksizin iade etmiştir.

(115) Önaraştırma raporunda ihaleyi kazanan teklif sahibinin teklifini geri çekerek kendinden sonra gelen teklif sahibine ihaleyi bırakması ve ihale konusu işin bu teşebbüsler arasında yapılan taşeronluk anlaşması yoluyla tekrar en düşük teklifi yapan teşebbüs tarafından yüklenilmesi şüphesini uyandırması sebebiyle belge dikkate alınmıştır. Ancak ilgili idare tarafından gönderilen yazıdan Satra tarafından verilen teklifin geri alınmadığı ve ihalenin iptal edildiği anlaşılmıştır.

(116) Yukarıda yer verilen tespit ve değerlendirmeler ışığında özetlemek gerekirse; iki ihale dışındaki ihaleler hakkında yeterli delil elde edilemediği belirtilmelidir. Bu iki ihale 2008/154858 kayıt numaralı Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü ihalesi ve 2010/32334 kayıt

12-46/1409-461

numaralı Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü ihalesidir.

- (117) 2008/154858 kayıt numaralı ihaleye ilişkin olarak ihalenin Kisan-Günsan ortak girişimi tarafından kazanılmasının ardından ortak girişim ile Özgürler arasında; Özgürler'in ihalenin iptali konusunda hukuki girişimde bulunmaması karşılığında işin ihalede teklif etmiş olduğu bedelin üzerinde bir kısmının kendisine yaptırılması hususunda rekabeti sınırlayıcı anlaşma yapıldığı iddiaları ile ihalelerin seyri uyduğu belirtilmelidir. Kazanılan bir işin %85'inin ihalede rakip bir firmaya yaptırılması, bu konuda reflektif malzemeyi temin eden 3M'in etik hattına ihbar yapılması, bu ihbarın ciddiye alınarak teşebbüs tarafından inceleme süreci başlatılması, bu ihbarı takiben Rekabet Kurumuna pişmanlık başvurusunda bulunulması, ihale hakkında Karayolları Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu tarafından inceleme yapılması ihaleye ilişkin olarak rekabeti sınırlayıcı bir anlaşma yapılmış olması şüphesinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte bu hususların, başka bilgi ve belgelerle desteklenmediği sürece ihlalin varlığı konusunda bir kanaate ulaşmak için yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut olayda Özgürler'in teklifinin geçersiz sayılmasına yönelik sürecin detayları yukarıda yer almaktadır. Özgürler tarafından ihale süreci açısından gerekli hukuki girişimlerde bulunulmuş olması da, anlaşma şüphesini zayıflatıcı nitelikte görülmüştür.
- (118) 2008/154858 kayıt numaralı ihale hakkında detaylı inceleme yapılmasının sebebi ihaleyle ilgili belgenin bir pişmanlık başvurusu ile ulaşılmış olması ve bu başvurular kapsamındaki bilgi ve belgelerin esasen rekabet hukuku literatüründe birincil delil olarak kabul edilmesidir. Bununla birlikte mezkur ihalenin pişmanlık başvurusunda "*Muhtemel uyumlu hareketlerin gerçekleştiğinden şüphelenilen ihalelerin listesi*" başlığı altında ve yukarıda açıklandığı üzere soruşturma taraflarının dahilinin son derece sınırlı olduğu 18 ihale arasında sunulmuş olması dosya kapsamındaki pişmanlık başvurusuna, teşebbüsler yahut teşebbüs adına hareket eden şahıslar arasında bir uzlaşmanın gerçekleştiğini açıkça ortaya koyan delil türü olarak önem atfetmeyi mümkün kılmamaktadır. Bu itibarla Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nün ilgili ihalesi hakkında (muğlâklık içeren) pişmanlık başvurusu dışında ilave bilgi ve belge bulunamaması karşısında bir ihlalin vuku bulunduğu sonucuna ulaşılamamıştır.
- (119) Benzer şekilde 2010/32334 kayıt numaralı Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü ihalesine ilişkin olarak ise Kisan ile Satra arasında; Satra'nın ihaledeki en düşük teklifi verip daha sonra düşük fiyat sorgulamasına cevap vermemek suretiyle ihalenin Kisan'da kalması hususunda rekabeti sınırlayıcı anlaşma yapıldığı iddiaları ile ihalenin seyri örtüşmektedir. Belge 22'de ihaleyi kazanan Satra'nın verdiği teklifin çok düşük olduğu, bunun bilerek yapıldığı, Satra'nın aşırı düşük teklif savunması vermeyeceği ve ihalenin Kisan'da kalmasının sağlanacağı iddia edilmektedir. İlgili idareden alınan bilgilere göre Satra düşük fiyat sorgulamasına cevap vermemiştir. Bununla birlikte düşük fiyat sorgulamasına cevap vermemek doğrudan bir ihlal olarak kabul edilemeyeceğinden, rekabeti sınırlayıcı bir anlaşmanın varlığını anlamlı hale getirebilecek bir gerekçe ortaya konması gereklidir. Kisan tarafından gönderilen bilgilere göre, bahse konu ihale kapsamında Satra'ya (ya da soruşturma tarafı herhangi bir teşebbüse) bir iş yaptırılmamıştır. İhale kapsamında iş yaptırılması dışında menfaat sağlanma ihtimali de bulunmakla birlikte, bu nitelikte bir bilgi ya da belge elde edilemediğinden, 2010/32334 kayıt numaralı ihaleye istinaden teşebbüslerin rekabeti sınırlayıcı bir anlaşma içinde oldukları sonucuna da ulaşılamamıştır.

12-46/1409-461

J. SONUÇ

(120) 24.09.2012 tarihinde yapılan ilk oylama ve 27.09.2012 tarihinde yapılan ikinci oylama sonucunda; 03.03.2011 tarih ve 11-12/220-M sayılı Kurul kararı uyarınca yürütülen soruşturma ile ilgili olarak düzenlenen Rapor'a ve Ek Görüş'e, toplanan delillere, yazılı savunmalara, sözlü savunma toplantısında yapılan açıklamalara ve incelenen dosya kapsamına göre;

1- a) 3M Sanayi ve Ticaret A.Ş., Günsan Trafik Elektrik ve İnşaat Mühendislik Sanayi Ticaret Ltd. Şti., Kisan İnşaat Mühendislik Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Kisan Trafik İşaretleri Sanayi ve Ticaret A.Ş.'den oluşan Kisan ekonomik bütünlüğü, Özgürler Trafik İşaretleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., Satra Trafik Sanayi İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. ve Ulukar Elektronik Makina İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiklerine dair yeterli delilin bulunmadığına OYÇOKLUĞU ile,

b) Makimsan Asfalt Taahhüt İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiğine dair herhangi bir bulguya ulaşılmadığına OYBİRLİĞİ ile,

2- Dolayısıyla adı geçen teşebbüsler hakkında aynı Kanun'un 16. maddesi uyarınca idari para cezası uygulanmasına gerek olmadığına OYÇOKLUĞU ile

Ankara İdare Mahkemelerinde dava yolu açık olmak üzere karar verilmiştir.

**27.09.2012 TARİH VE 12-46/1409-461 SAYILI KURUL KARARINA
KARŞIOY YAZISI**

Trafik işaretleme materyalleri pazarında faaliyet gösteren bazı teşebbüslerin kamu ihalelerinde danışıklı hareket yoluyla 4054 sayılı Kanununun 4. maddesini ihlal edip etmediklerinin tespiti amacıyla açılan Soruşturma sonucunda Kurul ekseriyetince; 3M, Özgürler, Kisan, Günsan ve Ulukar unvanlı teşebbüslerin anılan maddeyi ihlal etmediklerine ve bu sebeple adı geçen teşebbüsler hakkında idari para cezası uygulanmasına gerek olmadığına karar verilmiştir.

Aşağıda belirtilen gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

1. Karayolları17. Bölge Müdürlüğünce açılan 2008/154858 kayıt numaralı ihalenin Kisan-Günsan ortak girişimi tarafından kazanılmasının ardından ortak girişim ile Özgürler arasında; Özgürler'in ihalenin iptali konusunda hukuki girişimde bulunmaması karşılığında işin ihalede teklif etmiş olduğu bedelin üzerinde bir kısmının kendisine yaptırılması hususunda rekabeti sınırlayıcı anlaşma yapıldığı yönündeki iddialar ile ihalelerin seyrinin

12-46/1409-461

uyuştuğu gör÷lmektedir. Özgürler'in teklifinin geçersiz sayılmasına ilişkin sürecin detayları Soruşturma Raporunda açıklanmıştır. Ancak sonuç itibariyle, kazanılan bir işin yüzde 85'inin ihalede rakip bir firmaya yaptırılması, bu konuda reflektif malzemeyi temin eden 3M'in etik hattına ihbar yapılması, bu ihbarın ciddiye alınarak teşebbüs tarafından inceleme başlatılması, bu ihbarı takiben Rekabet Kurumuna pişmanlık başvurusunda bulunulması, ihale hakkında Karayolları Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu tarafından inceleme yapılması ihaleye ilişkin olarak rekabeti sınırlayıcı bir anlaşma yapıldığı kanaatini güçlendirmektedir.

2. Diğer yandan Dosya kapsamında 3M'de yapılan yerinde incelemede elde edilen Belge 10'da Günsan, Ulukar, 3M ve Özgürler yetkililerinin bir araya gelerek 3M'in bahse konu teşebbüslere reflektif malzeme satış fiyatı üzerinde mutabık kaldıkları; Belge 13'te bir ihaleyle ilgili olarak aynı teşebbüslerin bir araya geldikleri; Belge 11'de belirli bir zaman dilimi içerisinde 3M adına İlkay Erdem veya Ertuğ Özdemir adlı şahısların katıldığı toplantılarda ihalelerde yüzde 70 oranında 3M ürünü kullanılacak şekilde reflektif malzeme fiyatı tespit edildiği, ancak bu durumun gerçekleşmemesi halinde en düşük teklif atılması için çaba sarf edildiği; Belge 4'te belirli bir sürecin sonunda rakip malzeme temsilcisi olan firmalarla anlaşamadığı; Belge 5'te pazarın kontrolü için oluşturulan bir oluşumdan bahsedildiği, Belge 13'te firmanın kuvvetli olması ve 3M ile olan birliktelik gibi sebeplerle rakiplere isteklerin büyük bölümünün kabul ettirilebildiği; yine Belge 11'de 3M'den gelen talep sonucunda rakiplerin ikna edilmesi noktasında gerekenin yapıldığı ifade edilmektedir. Bu belgelerden çoğunda yer alan ifadelerin teşebbüs sahibinin kaleminden çıktığını ayrıca belirtmek gerekir.
3. Mezkûr belgelerde Özgürler firmasının sahibi, belli bir pazar payına sahip olmak konusunda 3M ile mutabakat halinde olduğunu, bu mutabakat doğrultusunda rakiplerle fiyat tespit edildiğini, ancak bu hususta anlaşmazlık yaşanması halinde ihalelerde düşük fiyat teklif etme seçeneğine başvurduğunu mükerreren ikrar etmektedir. Bu belgelerde yer alan ifadeler birlikte değerlendirildiğinde, adı geçen teşebbüsler arasında, rekabeti sınırlama amacı taşıyan bilgi değişimi faaliyetinin gerçekleştiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu da bize 3M, Özgürler, Ulukar ve Günsan'ın stratejik bilgi niteliğinde ve trafik işaretleme sektörüne yönelik kamu ihaleleri için temel maliyet kalemlerinden biri olan reflektif malzeme fiyatı konusunda ihaleler öncesinde bir araya geldiklerini ve girdi fiyatı konusunda mutabakat sağladıklarını göstermektedir. Bu mutabakatlara zaman zaman 3M ve Özgürler'in pazardaki güç ve etkilerini kullanmaları sonucunda ulaşıldığı ve pazarda temel amacın yüzde 70 oranında 3M malzemesi kullanılmasının olduğuna işaret etmektedir.

12-46/1409-461

4. Pazarın yapısı göz önüne alındığında pazar oyuncularının sık sık bir araya gelmeleri olağan görünmekle birlikte, 3M'in inisiyatifi ve Özgürler'in çabaları sonucunda yapılan toplantıların, kamu ihalelerinde teşebbüslerin bağımsız birer oyuncu olarak katılabilmelerine engel olduğu ve bu kapsamda rekabeti sınırlayıcı etkiler doğurduğu ve adı geçen teşebbüsler arasında rekabeti sınırlama amacı taşıyan bilgi değişimi faaliyetinin gerçekleştiği kanaati hasıl olmuştur.

Sonuç olarak dosyada mevcut bilgi ve belgelere göre; (i) Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü'nün 2008/154858 kayıt numaralı ihalesi bakımından 3M, Özgürler, Kisan ve Günsan adlı teşebbüslerin; (ii) Bilgi değişimi kapsamındaki eylemler yoluyla da 3M, Özgürler, Ulukar ve Günsan adlı teşebbüslerin, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında rekabeti sınırlayıcı amaç ve etkisini haiz anlaşma ve uygulamaların tarafı olduğu anlaşıldığından 4054 sayılı Kanununun 16. maddesi çerçevesinde idari para cezası ile tecziyelerinin gerektiği kanaatiyle çoğunluk görüşüne iştirak etmek mümkün olmamıştır.

Doç. Dr. Mustafa ATEŞ
Kurul Üyesi

İsmail Hakkı KARAKELLE
Kurul Üyesi

Reşit GÜRPINAR
Kurul Üyesi